

- hemiluminiscentno imunološko određivanje (immunoassay) bazirano na mikroploči za utvrđivanje u tkivima ovaca (POURQUIER' -LIA Scrapie),
- imunobloting test temeljen na Western blotting proceduri za detekciju Proteinaza K rezistentnog fragmenta PrPres otpornog na proteaze (Prionics-Check Western Small Ruminant test),
- hemiluminiscentno imunološko određivanje (immunoassay) bazirano na mikroploči za utvrđivanje Proteinaza K rezistentnog PrPSc (Prionics-Check LIA Small Ruminants).

U slučaju svih testova uzorak tkiva na kojem će se provoditi test mora ispunjavati upute proizvođača.

Proizvođač brzih testova mora imati uspostavljen sistem osiguranja kvalitete koji je odobrila referentna laboratorija Evropske zajednice koji osigurava da se efikasnost testa ne mijenja. Proizvođač mora referentnoj laboratoriji Zajednice dostaviti ispitni protokol.

Preinake brzog testa ili ispitnog protokola mogu se provoditi samo uz prethodnu obavijest referentnoj laboratoriji Zajednice i pod uslovom da referentna laboratorija Zajednice ustanovi da ta preinaka ne umanjuje osjetljivost, specifičnost ili pouzdanost brzog testa. Taj nalaz treba dostaviti referentnim laboratorijama.

Na temelju članka 27. stavak 11. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02), i članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ureda za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, na 139. sjednici, održanoj 14. prosinca 2010. godine, donijelo je

PRAVILNIK

KOJIM SE UTVRĐUJU MJERE ZA SPREČAVANJE, KONTROLU I ISKORJENJIVANJE TRANSMISIVNIH SPONGIFORMNIH ENCEFALOPATIJA

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Područje primjene)

- (1) Ovim Pravilnikom se utvrđuju mjere za sprečavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija - engl. Transmissible Spongiform Encephalopathies (u daljnjem tekstu: TSE) kod životinja. Pravilnik se primjenjuje na proizvodnju i stavljanje u promet živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla, i u određenim slučajevima na njihov izvoz.
- (2) Pravilnik kojim se utvrđuju mjere za sprečavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija (u daljnjem tekstu Pravilnik) se ne primjenjuje na:
  - a) kozmetičke ili medicinske proizvode ili medicinska sredstva ili sirovine od kojih su dobiveni ili poluproizvode;
  - b) proizvode koji nisu namijenjeni za prehranu ljudi, hranidbu životinja i gnojiva, ili za njihove sirovine ili poluproizvode;
  - c) proizvode životinjskog podrijetla koji su namijenjeni izložbama, podučavanju, znanstvenom istraživanju, posebnim proučavanjima ili analizama, pod uvjetom da takvi proizvodi konačno ne budu iskorišteni kao hrana za ljude ili životinje, osim onih koji se drže za potrebe istraživačkih projekata;
  - d) žive životinje koje se koriste ili su namijenjene za istraživanja.

Članak 2.

(Odvajanje živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla)

Da bi se izbjegla unakrsna kontaminacija ili međusobna zamjena između živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla iz članka 1. stavka (1) Pravilnika i proizvoda

životinjskog podrijetla iz članka 1. stavka (2) toč. a), b) i c) Pravilnika ili živih životinja iz članka 1. stavka (2) točke d) Pravilnika, obvezno ih je držati odvojeno u svakom trenutku, osim u slučaju kada su takve žive životinje ili proizvodi životinjskog podrijetla proizvedeni pod najmanje jednakim uvjetima zdravstvene zaštite vezanim za TSE.

Članak 3.

(Pojmovnik)

- (1) Pojmovi koji se koriste u Pravilniku imaju slijedeće značenje:
  - a) "*TSE*"- sve transmisivne spongiformne encefalopatije osim onih koje se pojavljuju kod ljudi;
  - b) "*stavljanje na tržište*" (stavljanje u promet) - bilo koja aktivnost kojoj je svrha prodaja žive životinje ili proizvoda životinjskog podrijetla na koje se odnosi Pravilnik, ili bilo koji drugi oblik isporuke pošiljke, uz plaćanje ili besplatno, ili skladištenje prije daljnje isporuke trećoj strani, na području Bosne i Hercegovine ili bilo gdje izvan granica Bosne i Hercegovine;
  - c) "*proizvodi životinjskog podrijetla*"- svaki proizvod koji potječe od životinja ili sadrži proizvod životinjskog podrijetla na koje se odnose odredbe posebnih propisa o veterinarskim kontrolama i posebnih propisa o veterinarsko-zoo-tehničkim kontrolama, koji se primjenjuju u trgovini određenim živim životinjama i proizvodima;
  - d) "*sirovine*"- sirovi materijali ili bilo koji drugi proizvodi životinjskog podrijetla iz kojih ili uz pomoć kojih se proizvode proizvodi iz članka 1. stavka (2) toč. a) i b) Pravilnika;
  - e) "*kategorija*" - je jedna od klasifikacijskih kategorija iz Priloga II. Poglavlja C Pravilnika;
  - f) "*specifični rizični materijal*" - tkiva specificirana u prilogu V., što ne uključuje proizvode koji sadrže takva tkiva ili su iz njih dobiveni, osim ako nije drugačije navedeno;
  - g) "*životinje na koje se sumnja da su zaražene TSE-om*" - žive, zaklane ili uginule životinje, koje pokazuju ili su pokazivale neurološke poremećaje ili poremećaje u ponašanju ili progresivno pogoršanje općeg stanja povezanog s oštećenjem središnjeg živčanog sustava, te za koje podaci prikupljeni na temelju kliničkog pregleda, reagiranja na liječenje, post-mortem pregleda ili ante mortem ili post-mortem laboratorijske analize, ne dozvoljavaju postavljanje alternativne dijagnoze. Na bovinu spongiformnu encefalopatiju (u daljnjem tekstu: BSE), sumnjat će se kod goveda koja su dala pozitivan rezultat na brzi test, specifičan za BSE;
  - h) "*gospodarstvo*" - je svako mjesto na kojemu se životinje na koje se odnosi Pravilnik uzgajaju, drže, koriste ili ih se izlaže;
  - i) "*uzorkovanje*" - uzimanje uzoraka od životinja ili iz njihovog okoliša ili od proizvoda životinjskog podrijetla, da se osigura statistički ispravna reprezentativnost, a u svrhu utvrđivanja dijagnoze bolesti, utvrđivanja srodstva, nadgledanja zdravlja, ili zbog praćenja odsutnosti mikrobioloških uzročnika ili određenih materijala u proizvodima životinjskog podrijetla;
  - j) "*gnojiva*"- svaka tvar koja sadrži proizvode životinjskog podrijetla, koja se koristi na zemlji za pospješivanje rasta vegetacije, to može uključivati i probavne ostatke od proizvodnje bio-plina ili kompostiranja;
  - k) "*brzi testovi*" - screening metode iz Priloga X., čiji su rezultati poznati u roku od 24 sata;
  - l) "*alternativni testovi*" - testovi navedeni u članku 10. stavak (2) Pravilnika, koji se upotrebljavaju kao alternativna metoda za donošenje odluke o uklanjanju specifičnog rizičnog materijala;
  - m) "*mehanički odvojeno meso*"- proizvod dobiven odvajanjem mesa od mesom obraslih kostiju poslije

iskoštavanja, za što se koriste mehanička sredstva kojima se uzrokuje gubitak ili preoblikovanje vlaknaste mišićne strukture;

- n) "*pasivno nadziranje*"- izvještavanje o svim životinjama za koje se sumnja da su zaražene sa TSE-om i laboratorijsko testiranje takvih životinja gdje se TSE ne može isključiti kliničkim istraživanjem;
- o) "*aktivno nadziranje*"- ispitivanje životinja koje nisu prijavljene kao sumnjive da su zaražene TSE-om, kao što su klanja iz nužde, životinje pregledane ante-mortem, uginula stoka, zdrave zaklane životinje i životinje usmrćene zbog TSE-a, posebno u cilju određivanja razvoja i prevalencije TSE-a u zemlji ili regiji;
- p) "*posebni propisi*" - propisi koji su trenutno na snazi u Bosni i Hercegovini, te sva legislativa koja izravno ili neizravno uređuje ovu oblast a koja će se donijeti u narednom razdoblju;
- r) "*mjerodavni veterinarski inspektor*" - osoba odgovorna za provođenje kontrole iz Pravilnika;
- s) "*specijalno žurno klanje*" - klanje u žurnom slučaju (prisilno klanje) - podrazumijeva klanje bez prethodnog pregleda životinje, u slučajevima navedenim u članku 21. Odluke o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06).
- (2) Osim pojmova iz stavka (1) ovog članka primjenjuju se i specifični pojmovi iz Pravitka I. Pravilnika.
- (3) U slučajevima kad neki pojmovi iz Pravilnika nisu definirani u stavku (1) ovog članka ili Pravitku I. Pravilnika, primjenjuju se pojmovi iz posebnih propisa iz Pravilnika o označavanju životinja i šemi kontrole kretanja životinja u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 28/03); Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu ("Službeni glasnik BiH", broj 33/03); Odluke o veterinarskim pregledima životinja u prometu preko granice Bosne i Hercegovine, Odluke o načinu obavljanja veterinarskog pregleda hrane za životinje, veterinarskih lijekova, medicinskih pomagala, otpadaka životinjskog podrijetla i drugih stvari kojima se može prenijeti zarazna bolest u prometu preko granice Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 42/06); Odluke o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06); Odluke o izmjenama odluke o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 79/09), Pravilnika o obilježavanju sirovina i proizvoda životinjskog porijekla i izradi, obliku i sadržaju veterinarskih oznaka ("Službeni glasnik BiH", broj 82/09), Odluke o određivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta koje moraju ispunjavati domaća goveda za rasplod i/ili tov prilikom uvoza u Bosnu i Hercegovinu ("Službeni glasnik BiH", broj 84/09) i svih posebnih propisa iz navedenih oblasti.

Članak 4.

(Mjerodavna tijela)

Mjerodavna tijela odgovorna za implementaciju Pravilnika:

- a) Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine - Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured),
- b) Mjerodavna tijela entiteta: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine; (u daljnjem tekstu: mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH),
- c) Mjerodavna inspeksijska tijela entiteta - Federalna uprava za inspeksijske poslove, Republička uprava za

inspeksijske poslove Republike Srpske, Inspektorat Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Kantonalne uprave za inspeksijske poslove, inspekcije u okviru lokalnih tijela uprave.

Članak 5.

(Zaštitne mjere - biosigurnost)

U odnosu na provedbu zaštitnih mjera, primjenjuju se načela i relevantne odredbe iz Odluke o veterinarskim pregledima životinja u prometu preko granica Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 42/06) i Odluke o načinu obavljanja veterinarskih pregleda hrane za životinje, veterinarskih lijekova, medicinskih pomagala, otpadaka životinjskog podrijetla i drugih stvari kojima se može prenijeti zarazna bolest u prometu preko granice Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 42/06), Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu ("Službeni glasnik BiH", broj 33/03), Odluke o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06), te svih posebnih propisa iz navedenih oblasti.

POGLAVLJE II. ODREĐIVANJE BSE STATUSA

Članak 6.

(Klasifikacija)

- (1) BSE status zemlje ili regije obzirom na govedu spongiformnu encefalopatiju (BSE) određuje se klasificiranjem u jednu od slijedeće tri kategorije:
- zanemariv rizik od pojave BSE-a, kako je definirano u Pravitku II. Pravilnika;
  - kontrolirani rizik od pojave BSE-a, kako je definirano u Pravitku II. Pravilnika;
  - neutvrđeni rizik od pojave BSE-a, kako je definirano u Pravitku II. Pravilnika.
- (2) BSE status zemlje ili regije može biti određen samo na bazi kriterija navedenih u Pravitku II., poglavlju A Pravilnika. Ovi kriteriji uključuju ishod analize rizika provedene na bazi svih potencijalnih čimbenika za pojavu govede spongiformne encefalopatije, kako je definirano u Pravitku II., poglavlju B Pravilnika i razvoja kriterija tijekom vremena, kao i sveobuhvatne mjere aktivnog i pasivnog nadziranja uzimajući u obzir kategoriju rizika zemlje ili regije.
- (3) Ured treba dostaviti Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja zahtjev za utvrđivanje BSE statusa koji prate odgovarajuće informacije o kriterijima određenim u Pravitku II. Poglavlju A Pravilnika i podatke o mogućim čimbenicima rizika određenim u Pravitku II. Poglavlju B Pravilnika te promjenama u odnosu na prije navedene čimbenike rizika tijekom vremena.
- (4) Ured treba obavijestiti Međunarodnu organizaciju za zdravlje životinja što je prije moguće o bilo kojem epidemiološkom dokazu ili drugoj informaciji koja može inicirati promjenu BSE statusa, posebice o rezultatima monitoring programa iz članka 7. Pravilnika.

POGLAVLJE III. SPREČAVANJE POJAVE TSE

Članak 7.

(Sustav monitoringa)

- (1) Godišnji program praćenja TSE-a, temelji se na aktivnom i pasivnom nadzoru sukladno Pravitku III. Pravilnika i provode ga mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH. Ako je dostupan za određene vrste životinja, takav program uključuje postupak screeninga pri kojemu se koriste brzi testovi.
- (2) Godišnji program praćenja iz stavka (1) ovog članka obuhvata najmanje slijedeće subpopulacije:
- a) sva goveda starija od 24 mjeseca upućena na prisilno klanje ili životinje koje su pokazivale simptome kod ante-mortem pregleda;

- b) sva goveda starija od 30 mjeseci namijenjena klanju za ljudsku prehranu;
- c) sva goveda starija od 24 mjeseca koja nisu zaklana za ljudsku konzumaciju, koja su uginula ili usmrćena na gospodarstvu, tijekom prijevoza ili u klaonici (uginula stoka).

Ured, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može donijeti odluku o odstupanju od odredbe iz točke (c) ovog stavka u udaljenim područjima s niskom gustoćom životinja, gdje se ne organizira prikupljanje mrtvih životinja. Odstupanje ne smije obuhvatiti više od 10 % govede populacije u zemlji.

- (3) Dob goveda na koju se odnosi stavak (2) toč. a) i c) ovog članka moguće je prilagoditi sukladno posebnim propisima koje donosi Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Sva mjerodavna tijela iz članka 4. Pravilnika moraju dokazati opremljenost i osposobljenost za određivanje učinkovitosti provedenih mjera u svrhu zaštite zdravlja ljudi i životinja na osnovu cjelovite analize rizika, a posebno dokazati sljedeće:

- a) očito smanjivanje ili stalnu nisku prevalenciju BSE-a na temelju ažuriranih rezultata testiranja;
  - b) da je kroz najmanje šest godina provodila i primjenjivala cjelokupni program testiranja na BSE sukladno posebnim propisima o sljedivosti i označavanju živih životinja te o nadziranju BSE-a;
  - c) da je tijekom najmanje šest godina provodila i primjenjivala posebne propise o potpunoj zabrani korištenja bjelančevina podrijetlom od sisavaca za životinje iz uzgoja.
- (4) Ured je dužan izvijestiti Komisiju i državne članice Europske unije, o pojavi neke TSE, koja nije BSE.
  - (5) Sve službene istrage i laboratorijska ispitivanja moraju se evidentirati sukladno Pravitku III., Poglavlju B Pravilnika.

Članak 8. (Uzgojni programi)

Ured, uz prethodnu suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može donijeti uzgojne programe za odabir populacije ovaca otpornih na TSE. Navedeni programi uključuju okvir za prepoznavanje statusa otpornosti na TSE određenih stada i mogu se proširiti na druge životinjske vrste na temelju znanstvenog dokaza kojim se potvrđuje otpornost na TSE određenih genotipova tih vrsta.

Članak 9. (Zabrane koje se odnose na hranidbu životinja)

- (1) Zabranjena je hranidba preživača bjelančevinama podrijetlom od životinja.
- (2) Zabrana iz stavka (1) ovog članka odnosi se i na životinje koje nisu preživači i u odnosu na hranidbu tih životinja proizvodima životinjskog podrijetla, ograničena je sukladno Pravitku IV. Pravilnika.
- (3) Odredbe st. (1) i (2) ovog članka se primjenjuju ne dovodeći u pitanje odredbe propisane u Pravitku IV. Pravilnika, kojima se utvrđuju odstupanja od zabrana navedenih u st. (1) i (2) ovog članka.
- (4) Ured, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti, na temelju znanstvene procjene o hranidbenim potrebama mladih preživača i uzimajući u obzir mogućnost kontrole navedenih odstupanja, hranidbu mladih preživača proteinima podrijetlom od riba.
- (5) U slučaju neutvrđenog rizika od pojave BSE-a na cijelom području ili pojedinoj regiji Bosne i Hercegovine, zabranjen je izvoz ili skladištenje hrane za životinje iz uzgoja koja sadrži bjelančevine podrijetlom od sisavaca ili hrane za sisavce koja sadrži prerađene bjelančevine podrijetlom od sisavaca, osim hrane za pse, mačke i krznaše.
- (6) Ured, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, donosi pravila za sprečavanje unakrsne kontaminacije i o metodama uzorkovanja i analize nužnim za provjeru usklađenosti s ovim člankom.

Članak 10. (Specificirani rizični materijal)

- (1) Specificirani rizični materijal mora biti uklonjen i uništen sukladno Pravitku V. Pravilnika i sukladno Pravilniku o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog podrijetla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89), te posebnim propisima i zabranjen je njegov uvoz. Popis specificiranog rizičnog materijala naveden u Pravitku V. Pravilnika uključuje najmanje: mozak, kičmenu moždinu, oči i tonzile goveda starijih od 12 mjeseci, te kralježnicu goveda u dobi koja je određena sukladno posebnim propisima. Uzimajući u obzir različite kategorije rizika utvrđene u članku 6. stavku (1) Pravilnika te uvjete iz članka 7. st. (1) i (2) Pravilnika, te članka 7. stavka (3) točke b) Pravilnika, popis specificiranog rizičnog materijala iz Pravitka V. Pravilnika izmjenjuje se i dopunjuje sukladno navedenom.
- (2) Odredbe stavka (1) ovog članka ne primjenjuju se na tkiva životinja koje su bile podvrgnute alternativnom testiranju, odobrenom sukladno posebnim propisima, uz uvjet da se navedeni test nalazi na popisu iz Pravitka X. Pravilnika, da se primjenjuje pod uvjetima određenim u Pravitku V. Pravilnika, te da su rezultati testiranja negativni.
- (3) Razaranje, nakon omamljivanja središnjeg živčanog tkiva šipkom uvedenom u kranijalnu šupljinu ili upuhivanje plina u kranijalnu šupljinu u svezi s omamljivanjem, nije dozvoljeno primjenjivati na goveda, ovce i koze čije je meso namijenjeno prehrani ljudi ili hranidbi životinja.
- (4) Podaci o dobi iz Pravitka V. Pravilnika mogu se mijenjati. Navedene se promjene temelje na najnovijim znanstvenim podacima o statističkoj vjerojatnosti pojave TSE-a u odgovarajućim dobnim skupinama populacije goveda, ovaca i koza.

Članak 11.

(Proizvodi životinjskog podrijetla dobiveni od materijala podrijetlom od preživača ili koji sadrže takav materijal)

- (1) Proizvodi životinjskog podrijetla iz Pravitka VI. Pravilnika moraju biti proizvedeni korištenjem proizvodnih procesa, odobrenim sukladno posebnim propisima.
- (2) Kostí podrijetlom od goveda, ovaca i koza iz zemalja ili regija sa kontroliranim ili neutvrđenim rizikom od pojave BSE-a, zabranjeno je koristiti u proizvodnji mehanički odvojenog mesa.
- (3) Odredbe st. (1) i (2) ovog članka u odnosu na kriterije navedene u točki 5. Pravitka V. Pravilnika, ne primjenjuju se na preživače koji su podvrgnuti alternativnom testu, koji je priznat sukladno posebnim propisima, ako su rezultati navedenog testa negativni.

Članak 12. (Programi edukacije)

Sva mjerodavna tijela iz članka 4. Pravilnika moraju osigurati da službenici mjerodavnih tijela, djelatnici dijagnostičkih laboratorija, agronomskog i veterinarskog fakulteta, službeni veterinari, veterinarski praktičari, osoblje klaonice, uzgajivači životinja, njihovi čuvari i osoblje koje radi sa životinjama, budu odgovarajuće educirani i upoznati o kliničkim znakovima, epidemiologiji, a u slučaju djelatnika odgovornih za provedbu pretraživanja, tumačenje laboratorijskih nalaza u odnosu na TSE.

POGLAVLJE IV. KONTROLA I ISKORJENJIVANJE TSE

Članak 13. (Prijava bolesti)

- (1) Ne dovodeći u pitanje odredbe o načinu prijave bolesti životinja, koji su sadržani u Odluci o zaraznim bolestima životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 44/03), mjerodavna tijela iz članka 4. Pravilnika moraju odmah biti obaviještena o svakoj životinji za koju se sumnja da je zaražena TSE-om.

- (2) Mjerodavna tijela iz članka 4. Pravilnika moraju, bez odgode, poduzeti mjere određene u članku 14. Pravilnika, uključujući i sve druge potrebite mjere.

Članak 14.

(Mjere u odnosu na sumnjive životinje)

- (1) Za svaku životinju za koju se sumnja da je zaražena TSE-om, mjerodavna inspekcijaska tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH moraju odrediti službeno ograničenje kretanja do dobivanja rezultata kliničkog i epidemiološkog ispitivanja ili životinja mora biti usmrćena u svrhu laboratorijskog ispitivanja pod službenim nadzorom.
- (2) Ako je postavljena službena sumnja na TSE u goveda koje se nalazi na gospodarstvu, svim drugim govedima na tom gospodarstvu službeno se ograničava kretanje do dobivanja rezultata ispitivanja. Ako je postavljena službena sumnja na TSE za ovcu ili kozu koja se nalazi na gospodarstvu, svim drugim ovcama ili kozama na tom gospodarstvu službeno se ograničava kretanje do dobivanja rezultata ispitivanja.
- (3) Ukoliko postoji dokaz prema kojemu gospodarstvo na kojem je životinja bila prisutna vjerojatno nije gospodarstvo na kojemu je životinja mogla biti izložena TSE-u, mjerodavni veterinarski inspektor može odlučiti da se samo životinja za koju se sumnja da je zaražena stavi pod režim službenog ograničenja kretanja.
- (4) Prema potrebi, mjerodavni veterinarski inspektor može odlučiti da se druga gospodarstva ili samo gospodarstvo izloženo zarazi stave pod službeni nadzor ovisno o dostupnim epidemiološkim podacima.
- (5) Ukoliko mjerodavna tijela iz članka 14. stavak (1) ne mogu isključiti mogućnost zaraze s TSE, životinja, ako je još živa, mora biti usmrćena; njen mozak i druga tkiva koja odredi mjerodavni veterinarski inspektor, moraju se odstraniti i poslati u odobreni laboratorij, referentni laboratorij iz Privitka X. Poglavlja A Pravilnika ili referentni laboratorij Zajednice sukladno odredbama članka 20. Pravilnika, na pretraživanje sukladno metodama testiranja kako je određeno u članku 21. Pravilnika.
- (6) Svi dijelovi tijela sumnjive životinje moraju biti zadržani pod službenom kontrolom do dobivanja negativne dijagnoze ili uništeni sukladno Pravilniku o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog podrijetla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89) i posebnim propisima iz ove oblasti.

Članak 15.

(Mjere nakon potvrđivanja TSE)

- (1) Nakon službene potvrde TSE, u najkraćem mogućem roku moraju biti provedene slijedeće mjere:
  - a) svi dijelovi tijela životinje moraju biti uništeni sukladno odredbama Pravilnika o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog podrijetla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89) i posebnih propisa iz ove oblasti, izuzev materijala zadržanog za evidenciju sukladno Privitku III. Poglavlju B Pravilnika;
  - b) istraživanje da bi se utvrdile sve životinje u riziku sukladno Privitku VII. točki 1. Pravilnika;
  - c) sve životinje u riziku i proizvodi podrijetlom od tih životinja, kao što je navedeno u Privitku VII. točki 2. Pravilnika, utvrđene istraživanjem iz točke (b) ovog stavka, moraju biti usmrćene i uništene sukladno Pravilniku o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog podrijetla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89) i posebnih propisa iz ove oblasti.
- (2) Ured može, iznimno od odredbi stavka (1) ovog članka, donijeti odluku o primjeni drugih mjera kojima se postiže jednaka razina zaštite, ako su te mjere sukladne posebnim propisima, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH.
- (3) Do provođenja mjera iz stavka (1) toč. b) i c) ovog članka, gospodarstvo na kojemu se životinja nalazila kad je potvrđena prisutnost TSE, mora biti stavljeno pod službeni

nadzor, a kretanje životinja prijemljivih na TSE i proizvoda životinjskog podrijetla dobivenih od tih životinja dopušteno je sa ili na gospodarstvo samo uz prethodno odobrenje od strane mjerodavnog veterinarskog inspektora, kako bi se osigurala brza sljedivost i identifikacija takvih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla.

- (4) Ako postoji dokaz da gospodarstvo, u kojemu se nalazila oboljela životinja u vrijeme kad je potvrđena TSE, vjerojatno nije gospodarstvo na kojemu je ta životinja bila izložena TSE, mjerodavni veterinarski inspektor može odlučiti da se pod nadzor stave oba gospodarstva ili samo gospodarstvo na kojemu je došlo do izlaganja bolesti.
- (5) Kad se provodi zamjenski program koji pruža jednaku razinu zaštite onoj koja je određena u članku 14. Pravilnika, može odstupanjem od zahtjeva iz stavka (1) toč. b) i c) ovog članka, biti izuzeta sukladno posebnim propisima od zahtjeva za provedbu službenog ograničenja kretanja životinja i zahtjeva za usmrćivanjem i uništavanjem životinja.
- (6) Posjedniku mora biti nadoknadena šteta nastala zbog osmrćivanja životinja ili uništavanja proizvoda životinjskog podrijetla koji su uništeni sukladno članku 14. stavku (5) Pravilnika i stavku (1) toč. a) i c) ovog članka.
- (7) Ovaj Pravilnik ne dovodi u pitanje zahtjeve određene Odlukom o zaraznim bolestima životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 44/03) i posebnih propisa iz ove oblasti a potvrđeni slučajevi bilo koje TSE koja nije BSE moraju se prijaviti Komisiji jednom godišnje.

Članak 16.

(Krizni plan)

Ured mora izraditi, u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, smjernice u kojima su detaljno određene nacionalne mjere koje se provode u slučaju pojave TSE-a i u kojima su jasno navedene mjerodavnosti i odgovornosti u slučaju potvrđivanja slučajeva TSE.

POGLAVLJE V. STAVLJANJE NA TRŽIŠTE I IZVOZ

Članak 17.

(Žive životinje, njihovo sjeme, zameci i jajne stanice)

- (1) Stavljanje na tržište ili, ako je to potrebno, izvoz goveda, ovaca ili koza te njihovog sjemena, zametaka i jajnih stanica, obavlja se sukladno uvjetima iz Privitka VIII. Pravilnika ili, u slučaju uvoza, uvjetima iz Privitka IX. Pravilnika. Žive životinje i njihovi zameci i jajne stanice moraju pratiti odgovarajući certifikati sukladno posebnim propisima sukladno članku 19. Pravilnika.
- (2) Stavljanje na tržište potomaka prve generacije, sjemena, zametaka i jajnih stanica životinja kod kojih se sumnja ili je potvrđena TSE, provodi se sukladno uvjetima iz Privitka VIII. Poglavlja B Pravilnika.

Članak 18.

(Stavljanje na tržište proizvoda životinjskog podrijetla)

- (1) Prilikom stavljanja na tržište ili izvoza, sukladno ovom članku, Privitku VIII., poglavljima C i D i Privitku IX. poglavljima A, C, F i G Pravilnika ne podliježu ograničenjima slijedeći proizvodi životinjskog podrijetla dobiveni od zdravih preživača:
  - a) proizvodi životinjskog podrijetla određeni člankom 17. Pravilnika, posebice sjeme, zameci i jajne stanice;
  - b) mlijeko i mliječni proizvodi, koža i krzno, želatina i kolagen dobiveni od kože i krzna.
- (2) Proizvodi životinjskog podrijetla uvezeni iz zemlje s kontroliranim ili neutvrđenim rizikom od pojave BSE-a moraju potjecati od zdravih goveda, ovaca i koza koje nisu bile podvrgnute laceraciji tkiva središnjeg živčanog sustava ili injektiranju plina u lubanjsku šupljinu, kako je to navedeno u članku 10. stavku (3) Pravilnika.
- (3) Hrana životinjskog podrijetla koja sadrži materijal dobiven od goveda podrijetlom iz države ili regije s neutvrđenim

rizikom od pojave BSE-a ne smiju se stavljati na tržište, osim ako ne potječu od životinja koje su:

- a) rođene osam godina nakon nadnevka od kada se počela provoditi zabrana hranidbe preživača bjelančevinama životinjskog podrijetla dobivenima od sisavaca; i
  - b) rođene, uzgojene i držane u stadima certificiranim da su slobodna od BSE kroz najmanje sedam godina.
- (4) Dok je status zemlje u odnosu na BSE rizik neutvrđen, proizvodi od hrane podrijetlom od preživača ne smiju biti otpremeni u države članice Europske unije, niti se takvi proizvodi smiju uvoziti iz zemlje s neutvrđenim BSE rizikom. Ova se zabrana ne primjenjuje na proizvode životinjskog podrijetla navedene u Pravitku VIII. Poglavlju C Pravilnika i koji ispunjavaju zahtjeve iz Pravitka VIII. Poglavlja C Pravilnika. Navedene proizvode mora pratiti certifikat koji izdaje službeni veterinar, a kojim se potvrđuje da su proizvedeni sukladno ovom Pravilniku.
- (5) Kad se neka životinja premješta iz zemlje ili regije u neku zemlju ili regiju uključenu u drugu kategoriju, ista mora biti svrstana u najvišu kategoriju od zemalja ili regija u kojima je boravila više od dvadeset i četiri sata, osim ako se može dati odgovarajuće jamstvo kojim se potvrđuje da životinja nije dobila hranu iz zemlje ili regije svrstane u najvišu kategoriju.
- (6) Proizvode životinjskog podrijetla za koje su ovim člankom određena posebna pravila, moraju pratiti odgovarajući certifikati o zdravlju životinja i komercijalni dokumenti sukladno posebnim propisima iz čl. 18. i 19. Pravilnika ili ako navedeni certifikat ili komercijalni dokumenti nisu određeni posebnim propisom, proizvode životinjskog podrijetla može pratiti certifikat ili komercijalni dokument čiji se oblik i sadržaj donosi sukladno posebnom propisu.
- (7) Pri uvozu u Bosnu i Hercegovinu i izvozu u Europsku uniju proizvodi životinjskog podrijetla moraju ispunjavati uvjete iz Pravitka IX. Poglavlja A, C, F i G Pravilnika.

Članak 19. (Certifikati)

- (1) Certifikati iz posebnih propisa koji se odnose na veterinarske uvjete za stavljanje u promet goveda, svinja, ovaca i koza i odgovarajući certifikati o zdravlju životinja sukladno posebnim propisima koji se odnose na trgovinu sjemenom, zamecima i jajnim stanicama goveda, ovaca ili koza, trebaju po potrebi biti dopunjeni podatkom o kategoriji države ili regije podrijetla, sukladno članku 6. Pravilnika.
- (2) Odgovarajući komercijalni dokumenti, koji se odnose na trgovinu proizvodima životinjskog podrijetla, trebaju po potrebi biti dopunjeni podatkom o kategoriji države ili regije podrijetla, sukladno članku 6. Pravilnika.

POGLAVLJE VI. REFERENTNI LABORATORIJ, UZORKOVANJE, TESTIRANJE I KONTROLE

Članak 20. (Referentni laboratorij)

Referentni laboratorij Europske zajednice naveden je u Pravitku X., poglavlju B Pravilnika.

Članak 21. (Uzorkovanje i laboratorijske metode)

Uzorkovanje i laboratorijsko testiranje na prisutnost TSE-e mora se provoditi primjenom metoda i protokola određenim u Pravitku X., Poglavlju C Pravilnika.

POGLAVLJE VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 22. (Propisi)

Poseban propis:

- a) o analitičkim metodama uzorkovanja i analize hrane za životinje tijekom službenih kontrola iz Pravitka IV. Dijela II. točke B podtočke (b) i Pravitka IV. Dijela II. točke BA podtočke (b) Pravilnika bit će donesen u vremenskom roku od godinu dana od dana stupanja na snagu Pravilnika.

- b) vezan za programe i dodatna jamstva za suzbijanje skrepija te kojim se odstupa od određenih zahtjeva iz Pravitka IX. Poglavlja D Odljeka B Pravilnika bit će donesen u vremenskom roku od godinu dana od dana stupanja na snagu Pravilnika.
- c) o minimalnim zahtjevima za provedbu studije utvrđivanja genotipova proteina priona pasmina ovaca iz Pravitka VIII. Poglavlja A Dijela I. toč. a) i d) podtoč. (ii) i (iii) Pravilnika, te Pravitka IX. Poglavlja E točke b) Pravilnika bit će donesen u vremenskom roku od godinu dana od dana stupanja na snagu Pravilnika.

Članak 23. (Prijelazne mjere)

Odredbe Pravilnika kojim se utvrđuju mjere za sprečavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija, na koje se odnose propisi iz članka 22. navedenog Pravilnika, počat će s primjenom stupanjem na snagu navedenih propisa.

Članak 24. (Privici)

Privici od I. do X. sastavni su dio Pravilnika.

Članak 25. (Prestanak važenja drugih akata)

Stupanjem na snagu Pravilnika prestaje važiti Pravilnik za sprečavanje pojave, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija ("Službeni glasnik BiH", broj 31/03).

Članak 26. (Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

VM BiH broj 330/10
14. prosinca 2010. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Vijeća ministara BiH
Dr. Nikola Špirić, v. r.

PRIVITAK I.

SPECIFIČNE DEFINICIJE

- (1) Za potrebe Pravilnika, primjenjuju se sljedeći pojmovi:
  - (i) "*životinja iz uzgoja*" - svaka životinja koju ljudi drže, tove ili uzgajaju u svrhu proizvodnje hrane za ljude (uključujući meso, mlijeko i jaja), vune, krzna, perja, kože ili bilo kojeg drugog proizvoda životinjskog podrijetla;
  - (ii) "*hrana za kućne ljubimce*" - hrana za kućne ljubimce koja sadrži materijal sukladno posebnim propisima o nus-proizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi;
  - (iii) "*prerađene životinjske bjelančevine*" - su životinjske bjelančevine dobivene isključivo od materijala sukladno posebnim propisima o nus-proizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi i koje su bile obrađene preradom na način da su postale prikladne za izravnu uporabu kao materijal za hranu za životinje ili za drugu uporabu u hrani za životinje, uključujući hranu za kućne ljubimce, ili za uporabu u organskim gnojivima ili poboljšivačima tla, ne uključujući proizvode od krvi, mlijeko, proizvode na bazi mlijeka, kolostrum, želatinu, hidrolizirane bjelančevine i dikalcij fosfat, jaja i proizvode od jaja, trikalcij fosfat i kolagen;
  - (iv) "*želatina*" - je prirodna, topiva bjelančevina, želirana ili ne-želirana, dobivena djelomičnom hidrolizom kolagena proizvedenog od kosti, kože, tetiva i ligamenata životinja (uključujući ribe i perad);
  - (v) "*proizvodi od krvi*" - su proizvodi dobiveni od krvi ili frakcija krvi, osim krvnog brašna; oni uključuju sušenu/zamrznutu/tekuću plazmu, sušenu punu krv, sušene/zamrznute/tekuće crvene krvne stanice ili njihove frakcije i mješavine;

- (vi) "krvno brašno" - su proizvodi dobiveni toplinskom obradom krvi ili frakcija krvi i namijenjeni su hranidbi životinja ili uporabi kao organska gnojiva;
  - (vii) "riblje brašno" - su prerađene životinjske bjelančevine podrijetlom od morskih organizama, osim morskih sisavaca;
  - (viii) "hrana za životinje" - je svaka tvar ili proizvod, uključujući i dodatke hrani za životinje, prerađen, djelomično prerađen ili neprerađen, a namijenjen je hranidbi životinja, koje proizvode hranu ili se upotrebljavaju za proizvodnju hrane.
- (2) Za potrebe Pravilnika primjenjuju se i slijedeći pojmovi:
- a) "domaći slučaj BSE-a" - znači slučaj govede spongiformne encefalopatije za koji nije jasno dokazano da je posljedica zaraze koja je nastupila prije uvoza žive životinje;
  - b) "posebno adipozno tkivo" - je unutarnja i vanjska tjelesna masnoća odstranjena tijekom procesa klanja i rasijecanja, posebice svježa masnoća iz srca, plodne ovojnice i bubrega goveda, te masnoća iz prostorija za rasijecanje;
  - c) "kohorta" - je skupina goveda koja uključuje:
    - (i) životinje oteljene u istom stadu kao i zaraženo govedo i unutar 12 mjeseci prije ili nakon nadnevka teljenja zaraženog goveda; i
    - (ii) životinje koje su u bilo koje vrijeme tijekom prve godine njihova života bile uzgajane zajedno sa zaraženim govedom tijekom prve godine njegova života;
  - d) "indeks slučaj" - je prva životinja na gospodarstvu ili epidemiološkoj skupini gdje je potvrđen TSE;
  - e) "TSE malih preživača" - je slučaj transmisivne spongiformne encefalopatije utvrđen u ovce ili koze potvrđenim testom za promijenjenu PrP bjelančevinu;
  - f) "slučaj skrepi" - je potvrđeni slučaj transmisivne spongiformne encefalopatije u ovaca ili koza u kojemu je isključena dijagnoza BSE sukladno kriterijima navedenim u posebnim propisima;
  - g) "klasični slučaj skrepi" - je potvrđeni slučaj skrepija klasificiran kao klasični sukladno kriterijima navedenim u posebnim propisima;
  - h) "atipični slučaj skrepi" - je potvrđeni slučaj skrepija, koji se razlikuje od klasičnog skrepija sukladno kriterijima navedenim u posebnim propisima;
  - i) "označavanje" - podrazumijeva bilo koje riječi, podatke, trgovačke nazive, nazive robnih marki, slikovne prikaze ili simbole koji se odnose na hranu a koji se nalaze na bilo kojoj ambalaži, dokumentu, obavijesti, etiketi, obruču ili privjesnici koji prate ili se odnose na tu hranu.

PRIVITAK II.

UTVRĐIVANJE BSE STATUSA

POGLAVLJE A KRITERIJI

BSE status zemlje ili regije utvrđuje se na temelju kriterija navedenih u točkama a) do e) ovoga Poglavlja.

U zemlji ili regiji je:

- a) provedena analiza rizika, sukladno odredbama poglavlja B ovoga privitka, koja identificira sve potencijalne čimbenike za pojavljivanje BSE i prethodne situacije u svezi tih čimbenika;
- b) uspostavljen sustav kontinuiranog nadziranja i praćenja BSE s posebnim naglaskom na rizike iz Poglavlja B ovoga Privitka i koji udovoljava minimalnim uvjetima nadzora kako je određeno u poglavlju D ovoga Privitka;
- c) uspostavljen kontinuirani program edukacije i održavanja pozornosti veterinarima, stočara i radnika uključenih u prijevoz, stavljanje u promet i klanje goveda, radi poticanja prijave svakog slučaja gdje su utvrđeni klinički znakovi koji ukazuju na BSE u ciljanim

pod-populacijama kako je određeno u Poglavlju D ovoga Privitka;

- d) na snazi obvezno prijavljivanje i ispitivanje svih goveda koja pokazuju kliničke znakove koji ukazuju na BSE;
- e) pretraživanje u odobrenom laboratoriju uzoraka mozgovca ili drugih tkiva prikupljenih u okviru sustava nadziranja i praćenja iz točke b) ovoga Poglavlja, provedena u odobrenom laboratoriju.

POGLAVLJE B ANALIZA RIZIKA

1. Struktura analize rizika
Analiza rizika mora sadržavati: procjenu čimbenika koji mogu rezultirati pojavom BSE i procjenu izlaganja.

2. Procjena vanjskih čimbenika rizika

2.1. Procjena unošenja mora obuhvatiti procjenu vjerojatnosti da je uzročnik BSE unesen u zemlju ili regiju preko roba potencijalno kontaminiranih uzročnikom BSE ili je već prisutan u zemlji ili regiji.

Slijedeći faktori rizika se uzimaju u obzir:

- a) prisutnost ili odsustvo BSE čimbenika u zemlji ili regiji i ukoliko je uzročnik prisutan, njegova prevalencija temeljena na ishodu nadziranja;
- b) proizvodnja mesno-koštanog brašna ili masnoća od BSE autohtonih populacija preživača;
- c) uvezeno mesno-koštano brašno ili masnoće;
- d) uvezena goveda, ovce ili koze;
- e) uvezena hrana za životinje i sastojci za hranu za životinje;
- f) uvezeni proizvodi preživačkog podrijetla za ljudsku konzumaciju, koji su mogli imati tkiva navedena u točki 1 Privitka V. Pravilnika i s kojima su goveda mogla biti hranjena;
- g) uvezeni proizvodi podrijetlom od preživača za "in vivo" korištenje u goveda.

2.2. Specijalne šeme iskorjenjivanja, nadziranja i drugih epidemioloških istraživanja (posebice provođenje nadzora na BSE provedeno na populacijama goveda), relevantnih za čimbenike rizika navedene u točki 2.1. ovoga Poglavlja moraju se uzeti u obzir prilikom provjere čimbenika koji mogu rezultirati pojavom BSE.

3. Procjena izlaganja

Procjena izlaganja mora obuhvatiti procjenu vjerojatnosti izlaganja goveda uzročniku BSE-a, uzimajući u obzir slijedeće:

- a) recikliranje i umnožavanje uzročnika BSE-a hranidbom goveda mesno-koštanim brašnom ili masnoćama podrijetlom od preživača, ili drugom hranom za životinje ili sastojcima hrane za životinje koji su njima kontaminirani;
- b) korištenje trupova preživača (uključujući uginule životinje), nusproizvoda i klaoničkog otpada, parametri procesa prerade životinjskih otpadaka i metoda proizvodnje hrane za životinje;
- c) korištenje ili nekorisćenje mesno-koštanog brašna i masnoća dobivenih od preživača za hranidbu preživača uključujući mjere za sprečavanje unakrižne kontaminacije hrane za životinje;
- d) razinu nadziranja BSE-a provedenog u populaciji goveda do tog vremena i rezultate tog nadziranja.

POGLAVLJE C DEFINICIJA KATEGORIJA

I. ZEMLJA ILI REGIJA SA ZANEMARLJIVIM BSE RIZIKOM

Zemlja ili regija:

- (1) u kojoj je analiza rizika sukladno poglavlju B Pravilnika provedena, kako bi se identificirali povijesni i postojeći čimbenici rizika;
- (2) koja je dokazala da su poduzete odgovarajuće posebne mjere tijekom određenog razdoblja, određenog u ovom dijelu, radi upravljanja svakim utvrđenim rizikom;

- (3) koja je dokazala da je uspostavljeno nadziranje Tipa B, sukladno Poglavlju D Pravilnika i da je udovoljeno određenim ciljanim točkama, sukladno Tablici 2 navedenog Poglavlja; i
- (4) koja je:
- a) bilo u slijedećoj situaciji:
    - (i) u zemlji ili regiji nije zabilježen slučaj BSE-a, ili ukoliko je bilo BSE slučaja da je dokumentirano da je bio podrijetlom iz uvoza i da je bio u potpunosti uništen;
    - (ii) tijekom najmanje sedam godina ispunjavala kriterije iz toč. c), d) i e) Poglavlja A ovoga Privitka; i
    - (iii) odgovarajućom razinom kontrole i revizije dokazano je da preživači nisu bili hranjeni mesno-koštanim brašnom niti masnoćama dobivenim od preživača najmanje osam godina;
  - b) bilo u sljedećoj situaciji:
    - (i) u zemlji ili regiji pojavio se jedan ili više domaćih BSE slučajeva, ali u svakom se slučaju radilo o životinjama rođenim prije više od 11 godina;
    - (ii) tijekom najmanje sedam godina ispunjavala je kriterije iz toč. c), d) i e) Poglavlja A ovoga Privitka;
    - (iii) odgovarajućom razinom kontrole i revizije dokazano je da preživači nisu bili hranjeni mesno-koštanim brašnom niti masnoćama dobivenim od preživača najmanje osam godina;
    - (iv) žive životinje u zemlji ili regiji, trajno su označene i njihova su kretanja pod kontrolom, a prilikom klanja ili uginuća u potpunosti se uništavaju:
      - svi BSE slučajevi,
      - sva goveda koja su za vrijeme njihove prve godine života uzgajana uz BSE slučajeve tijekom njihove prve godine života i za koje je istraživanje pokazalo da su za vrijeme tog razdoblja konzumirali jednaku potencijalno kontaminiranu hranu za životinje, ili
      - sva goveda rođena u istom stadu kao i ona rođena unutar 12 mjeseci od rođenja BSE slučaja, ukoliko su rezultati pretraživanja iz alineje druge ove podtočke dvojbni.
- dobivenim od preživača na snazi u razdoblju od osam godina;
- b) bilo u slijedećoj situaciji:
- (i) u zemlji ili regiji u kojoj se pojavio domaći BSE slučaj, ispunjeni su kriteriji iz toč. c), d) i e) Poglavlja A ovoga Privitka i može biti dokazano odgovarajućom kontrolom i revizijom da u hranidbi preživača nisu korišteni niti mesno-koštano brašno niti masnoće dobivene od preživača;
  - (ii) da su kriteriji iz točki c) do e) Poglavlja A ovoga Privitka ispunjeni tijekom razdoblja kraćeg od sedam godina i/ili;
  - (iii) ne može se dokazati da su kontrole hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom ili masnoćama dobivenih od preživača na snazi najmanje osam godina;
  - (iv) slijedeće životinje, ukoliko su žive u zemlji ili regiji, trajno se identificiraju i njihova se kretanja prate, a prilikom klanja ili uginuća u potpunosti se uništavaju: i
    - svi BSE slučajevi, i
    - sva goveda koja su za vrijeme njihove prve godine života uzgajana zajedno s BSE slučajevima tijekom njihove prve godine života i za koje je istraživanje pokazalo da su za vrijeme tog razdoblja konzumirali jednaku potencijalno kontaminiranu hranu za životinje, ili
    - sva goveda rođena u istom stadu kao i ona rođena unutar 12 mjeseci od rođenja BSE slučaja, ukoliko su rezultati pretraživanja iz alineje druge ove podtočke dvojbni.
- III. ZEMLJA ILI REGIJA SA NEUTVRĐENIM BSE RIZIKOM
- Zemlja ili regija čije određivanje BSE statusa nije zaključeno ili koja ne ispunjava uvjete kojima treba udovoljavati zemlja ili regija, da bi bile svrstane u jednu od ostalih kategorija.
- POGLAVLJE D**
MINIMALNI ZAHTJEVI ZA NADZIRANJE
1. Tipovi nadziranja
- 1.1. Za provođenje ovoga Privitka, primjenjuju se slijedeći pojmovi:
- a) Nadziranje tipa A
Primjena nadziranja Tipa A omogućava otkrivanje BSE-a pri zadanoj prevalenciji od barem jednog slučaja na 100 000 u populaciji odraslih goveda u zemlji ili regiji, s razinom sigurnosti od 95 %;
  - b) Nadziranje tipa B
1.2. Primjena nadziranja Tipa B omogućava otkrivanje BSE-a pri zadanoj prevalenciji od barem jednog slučaja na 50 000 u populaciji odraslih goveda u zemlji ili regiji, s razinom sigurnosti od 95 %;
  - 1.3. Nadziranje Tipa B mogu provoditi zemlje ili regije sa statusom zanemarljivog BSE rizika radi potvrđivanja zaključaka analize rizika, primjerice dokazujući učinkovitost mjera za smanjivanje bilo kojih utvrđenih čimbenika rizika, nadziranjem s ciljem prepoznavanja neuspjeha takvih mjera.
  - 1.4. Nadziranje Tipa B može se provoditi i kada zemlja ili regija ima status kontroliranog BSE rizika, nakon postizanja odgovarajućih ciljnih točaka korištenjem nadziranja Tipa A, radi održavanja povjerenja u znanje stečeno kroz nadziranje Tipa A.
  - 1.5. Za potrebe ovoga Privitka, a u svrhu nadziranja prepoznate su slijedeće četiri potpopulacije goveda:
    - a) goveda starija od 30 mjeseci koja pokazuju promjene u ponašanju ili kliničke znakove sukladno BSE-u (klimički sumnjiva);
    - b) goveda starija od 30 mjeseci koja se otežano kreću, zalegle životinje, koja ne mogu ustati ili hodati bez pomoći, goveda starija od 30 mjeseci poslana na prisilno
- II. ZEMLJA ILI REGIJA SA KONTROLIRANIM BSE RIZIKOM
- Zemlja ili regija
- (1) u kojoj se provela analiza rizika temeljena na podacima iz Poglavlja B ovoga Privitka radi prepoznavanja povijesnih i postojećih čimbenika rizika;
  - (2) koja je dokazala da se poduzimaju odgovarajuće mjere radi upravljanja svim utvrđenim rizicima, no čije se mjere nisu provodile u određenom vremenskom razdoblju;
  - (3) koja je dokazala da je uspostavljeno nadziranje Tipa A, sukladno Poglavlju D ovoga Privitka, te da su postignute odgovarajuće ciljne točke sukladno Tablici 2 ovoga Privitka. Ukoliko su postignute odgovarajuće ciljne točke nadziranja Tipa B može zamijeniti nadziranje Tipa A; i
  - (4) koja je:
    - a) bilo u slijedećoj situaciji:
      - (i) u zemlji ili regiji nije bilo slučajeva BSE, ili je za svaki slučaj BSE dokazano da je potjecao iz uvoza te da je bio u potpunosti uništen, da su kriteriji iz toč. c), d) i e) Poglavlja A ovoga Privitka ispunjeni, i da može biti dokazano odgovarajućom kontrolom i revizijom da u hranidbi preživača nisu korišteni niti mesno-koštano brašno niti masnoće dobivene od preživača;
      - (ii) da su kriteriji iz toč. c), d) i e) Poglavlja A ovoga Privitka ispunjeni tijekom razdoblja kraćeg od sedam godina; i/ili
      - (iii) ne može se dokazati da su kontrole hranjenja preživača mesno-koštanim brašnom ili masnoćama

- klanje ili sa uočenim promjenama tijekom *ante mortem* pregleda (klanje radi povreda ili prisilno klanje);
- c) goveda starija od 30 mjeseci koja su uginula ili koja su usmrćena na gospodarstvu, tijekom prijevoza ili u klaonici (uginuća);
  - d) goveda starija od 36 mjeseci pri redovitom klanju.
2. Strategija nadziranja
- 2.1. Izrađuje se strategija nadziranja radi osiguravanja da uzorci reprezentativno predstavljaju stado zemlje ili regije u koju su uključeni demografski čimbenici poput vrste proizvodnje i zemljopisne lokacije, te mogući utjecaji kulturološki jedinstvenih načina uzgoja životinja. Korišteni pristup i pretpostavke moraju se u potpunosti dokumentirati, a dokumentacija se čuva sedam godina.
- 2.2. Radi provedbe strategije nadziranja za BSE, zemlja koristi dokumentirane zapise ili odgovarajuće procjene dobne distribucije populacije odraslih goveda testiranih na BSE, razvrstanih po dobi i pod-populaciji unutar zemlje ili regije.
3. Zadane vrijednosti i ciljane točke
- Uzorci za nadziranje moraju udovoljavati ciljnim točkama (eng. "*point targets*") iz Tablice 2 ovoga Privitka na temelju zadanih vrijednosti (eng. "*point values*") iz Tablice 1 ovoga Dodatka. Sve klinički sumnjive životinje moraju biti pretražene, bez obzira na ukupni broj točaka. Mora biti uzorkovano najmanje tri od četiri pod-populacije. Ukupan broj točaka za sakupljene uzorke zbraja se tijekom razdoblja od najviše sedam uzastopnih godina radi postizanja ciljnog broja točaka. Ukupan zbroj točaka povremeno se uspoređuje sa ciljnim brojem točaka za zemlju ili regiju.

Tablica 1.

Zadane vrijednosti nadziranja za uzorke sakupljene od životinja iz određene podpopulacije i dobne kategorije

Nadzirana podpopulacija			
Rutinsko klanje (1)	Uginuća(2)	Klanje radi povreda (3)	Klinički sumnjive životinje(4)
Dob > 1 godine i < 2 godine			
0,01	0,2	0,4	Nije primjenjivo
Dob > 2 godine i < 4 godine (mladi odrasli)			
0,1	0,2	0,4	260
Dob > 4 godine i < 7 godina (srednji odrasli)			
0,2	0,9	1,6	750
Dob > 7 godina i < 9 godina (stariji odrasli)			
0,1	0,4	0,7	220
Dob > 9 godina (stari)			
0,0	0,1	0,2	45
(1) Goveda starija od 36 mjeseci pri redovitom klanju.			
(2) Goveda starija od 30 mjeseci pronađena uginula ili usmrćena na gospodarstvu, tijekom prijevoza ili u klaonici (uginuća).			
(3) Goveda starija od 30 mjeseci koja se otežano kreću, zalegle životinje, koje ne mogu ustati ili hodati bez pomoći, goveda starija od 30 mjeseci prisilno zaklana ili s uočenim promjenama tijekom <i>ante mortem</i> pregleda (klanje radi povreda ili prisilno klanje).			
(4) Goveda starija od 30 mjeseci koja pokazuju promjene u ponašanju ili kliničke znakove BSE-a (klinički sumnjiva).			

Tablica 2.

Ciljne točke za različite veličine populacija odraslih goveda u zemlji ili regiji

Ciljne točke za zemlje ili regije		
Veličina populacija odraslih goveda (24 mjeseca i starija)	Nadziranje Tipa A	Nadziranje Tipa B
> 1 000 000	300 000	150 000
800 000 – 1 000 000	240 000	120 000
600 000 – 800 000	180 000	90 000
400 000 – 600 000	120 000	60 000
200 000 – 400 000	60 000	30 000
100 000 – 200 000	30 000	15 000
50 000 – 100 000	15 000	7 500
25 000 – 50 000	7 500	3 750

4. Određivanje specifičnih ciljeva

Unutar svake od gore navedene potpopulacije u zemlji ili regiji, mogu se ciljano odrediti goveda koja su uvezena iz zemalja ili regija u kojima je utvrđen BSE i goveda koja su konzumirala potencijalno kontaminiranu hranu za životinje iz zemalja ili regija u kojima je utvrđen BSE.

5. Model za nadziranje BSE-a

U svrhu procjene prisutnosti/prevalencije BSE-a može se koristiti BSurvE model ili druga metoda temeljena na BSurvE modelu.

6. Održavanje nadziranja

Kada se postignu ciljne točke, a u svrhu nastavka određivanja statusa zemlje ili regije kontroliranog BSE rizika ili zanemarljivog BSE rizika, nadziranje može biti svedeno na nadziranje Tipa B (pod uvjetom da svi drugi pokazatelji ostanu pozitivni). Radi nastavka udovoljavanja zahtjevima određenim u ovom Poglavlju, daljnje godišnje nadziranje mora uključivati barem tri od četiri propisane podpopulacije. Nadalje, sva goveda klinički sumnjiva na zaraznu BSE-om pregledavaju se bez obzira na broj nakupljenih točaka. Godišnje nadziranje u zemlji ili regiji nakon postizanja traženih ciljnih točaka ne može biti manji od količine tražene za jednu sedminu ukupnog nadziranja Tipa B.

PRIVITAK III.

MONITORING SUSTAV

POGLAVLJE A

I - Monitoring goveda

1. Općenito

Monitoring goveda mora se provesti sukladno laboratorijskim metodama određenim u Privitka X. Poglavlju C točki 3. 1. podtočki b) Pravilnika.

2. Monitoring životinja zaklanih za prehranu ljudi

2.1. Sva goveda starija od 24 mjeseca moraju se testirati na BSE:

- nad kojima je izvršeno "specijalno žurno klanje" sukladno Odluci o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06) i posebnim propisima iz oblasti kontrole i higijene hrane životinjskog podrijetla;
- zaklane sukladno Odluci o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06) i posebnim propisima iz oblasti kontrole i higijene hrane životinjskog podrijetla, osim životinja bez kliničkih znakova bolesti, koje su zaklane u okviru programa iskorjenjivanja bolesti;

2.2. Sva goveda starija od 30 mjeseci moraju se testirati na BSE:

- redovito zaklana za ljudsku prehranu,
- zaklana u okviru iskorjenjivanja bolesti sukladno Odluci o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06) i posebnim propisima iz oblasti kontrole i higijene hrane životinjskog podrijetla.

3. Monitoring goveda koja nisu zaklana za prehranu ljudi

3.1. Na BSE moraju biti testirana sva goveda starija od 24 mjeseca, koja su uginula ili usmrćena ali nisu bila:

- usmrćena u okviru suzbijanja epidemije, kao što je slinavka i šap
- zaklana za prehranu ljudi;

3.2. Ured, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može dopustiti odstupanje od odredbi iz podtočke 3.1 ove točke u udaljenim područjima zemlje s malom gustoćom životinja, gdje nije organizirano sakupljanje uginulih životinja. Navedeno odstupanje ne smije obuhvatiti više od 10% populacije goveda u zemlji.

4. Monitoring drugih skupina goveda

Pored pretraživanja navedenih u točkama 2. do 3. ovoga Dijela, mogu se testirati i druga goveda, naručito kad te životinje potječu iz zemalja u kojima je bilo slučajeva domaćeg BSE-a, ako su konzumirale potencijalno kontaminiranu hranu za životinje ili su rodene ili potječu od majki donora zaraženih s BSE.

5. Mjere kod testiranja

5.1. Kada se neka životinja zaklana za prehranu ljudi odabere za testiranje na BSE, na trup te životinje se ne smije staviti zdravstvena oznaka, kako je određeno Odlukom o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06) i posebnim propisima o higijeni hrane i higijeni hrane životinjskog podrijetla, sve dok se ne dobije negativni rezultat brzog testa.

5.2. Mjerodavni veterinarski inspektor može odobriti odstupanje od odredbi podtočke 5.1 ove točke ako u klaonici postoji službeni sustav koji jamči da ni jedan dio pretraženih životinja, na koji je stavljena zdravstvena oznaka, neće napustiti klaonicu dok se ne dobije negativni rezultat brzog testa.

5.3. Svi dijelovi tijela životinje testirane na BSE, uključujući kožu, moraju se zadržati pod službenom kontrolom do dobivanja negativnih rezultata brzog testa, osim ako se uništavaju sukladno Pravilniku o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog podrijetla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89) i posebnih propisa iz ove oblasti.

5.4. Svi dijelovi tijela životinje pozitivne ili dvojbene na brzi test uključujući kožu, uništavaju se sukladno Pravilniku o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog podrijetla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89) i posebnih propisa iz ove oblasti, odvojeno od materijala koji se zadržava zajedno s evidencijama iz Poglavlja B Dijela II ovoga Privitka.

5.5. Ukoliko je životinja zaklana za prehranu ljudi pozitivna ili dvojbena brzim testom sukladno podtočki 5.4. ove točke, uništava se najmanje onaj trup na istoj liniji klanja neposredno prije i dva trupa neposredno nakon životinje koja je na testu pozitivna ili dvojbena. Iznimno od navedenog mjerodavni veterinarski inspektor može narediti uništavanje navedenih trupova samo ako je rezultat brzog testa potvrđen kao pozitivan ili dvojbena korištenjem potvrđenih metoda pretrage koje su navedene u Privitku X. Poglavlju C točki 3.1. podtočki b) Pravilnika.

5.6. Mjerodavni veterinarski inspektor može odobriti odstupanje od podtočke 5.5. ove točke ako u klaonici postoji sustav koji sprečava međusobnu kontaminaciju trupova.

6. *Revizija godišnjeg programa monitoringa u odnosu na BSE (u daljnjem tekstu: BSE monitoring programi), kako je određeno u članku 7. stavku (3) Pravilnika.*

6.1. Dostava zahtjeva

Zahtjev za reviziju godišnjeg BSE monitoring programa koji Ured dostavlja Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja mora sadržavati najmanje slijedeće:

- a) podatke o godišnjem monitoringu BSE-a koji se provodio tijekom prethodnog šestogodišnjeg razdoblja na području zemlje, uključujući detaljnu dokumentaciju kojom se dokazuje udovoljavanje epidemioloških kriterija iz podtočke 6.2. ove točke;
- b) podatke o sustavu identifikacije i sljedivosti goveda, kako je navedeno u točki b) stavka (3) članka 7. Pravilnika, koji se provodio tijekom prethodnog šestogodišnjeg razdoblja na području zemlje, uključujući detaljan opis funkcioniranja računalne baze podataka kako je navedeno u Pravilniku o označavanju životinja i šemi kontrole kretanja životinja u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br.28/03) i posebnim propisima iz ove oblasti;

- c) podatke o zabranama koje se odnose na hranidbu životinja iz uzgoja u prethodnom šestogodišnjem razdoblju na području zemlje, uključujući detaljan opis provedbe zabrane hranidbe životinja iz uzgoja sukladno točki c) stavka (3) članka 7. Pravilnika, uključujući plan uzorkovanja te broj i tip utvrđenih nesukladnosti, kao i rezultate provedbe mjera za uklanjanje utvrđenih nesukladnosti;
- d) detaljan opis predloženog revidiranog BSE monitoring programa, koji uključuje zemljopisno područje na kojemu se program mora provoditi, kao i opis podpopulacija goveda koje obuhvaća revidirani BSE monitoring program, uključujući dobne granice i broj uzoraka za testiranje;
- e) rezultat sveobuhvatne analize rizika koji pokazuje da je revidiranim BSE monitoring programom osigurana zaštita zdravlja ljudi i životinja. Analiza rizika mora uključiti i analizu kohorte po rođenju ili druga bitna istraživanja kod kojih je cilj dokazati da su mjere za smanjenje rizika od TSE, uključujući zabrane hranidbe kako je navedeno u točki c) stavka (3) članka 7. Pravilnika provedene na učinkovit način.
- 6.2. Epidemiološki kriteriji
- Zahtjevi za reviziju BSE monitoring programa uz dodatne uvjete iz toč. a), b) i c) stavka (3) članka 7. Pravilnika, moraju sadržavati i slijedeće epidemiološke kriterije:
- a) za razdoblje od najmanje šest uzastopnih godina od dana primjene šeme ispitivanja BSE, kako je navedeno u točki b) stavka (3) članka 7. Pravilnika, ili:
    - prosječno smanjenje godišnje stope incidencije BSE zapaženo kod populacije odraslih goveda (starijih od 24 mjeseca) bilo je veće od 20% i ukupan broj goveda zaraženih BSE-om rođenih nakon početka primjene potpune zabrane hranidbe životinja iz uzgoja, kako je navedeno u točki c) stavka (3) članka 7. Pravilnika, nije bio veći od 5% ukupnoga broja potvrđenih slučajeva BSE; ili
    - utvrđena godišnja stopa incidencije BSE kod populacije odraslih goveda (starijih od 24 mjeseca) bila je stalno manja od 1/100.000; ili
    - ako je populacija odraslih goveda (starijih od 24 mjeseca) manja od 1.000.000 životinja, kumulativni broj potvrđenih slučajeva BSE stalno je ispod pet;
  - b) nakon šestogodišnjeg razdoblja navedenog u podtočki a) ove točke nema pokazatelja da se epidemiološka situacija u odnosu na BSE pogoršava.
- II Monitoring ovaca i koza
1. *Općenito*
- Monitoring ovaca i koza provodi se sukladno laboratorijskim metodama određenim u Pravitku X. Poglavlju C. točki 3.2. podtočki b) Pravilnika.
2. *Monitoring ovaca i koza zaklanih za prehranu ljudi*
- a) Ukoliko populacija ženki ovaca i pripuštenih šilježica prelazi 750 000 životinja mora se testirati godišnje najmanje 10 000 ovaca zaklanih za prehranu ljudi sukladno pravilima za uzorkovanje određenim točkom 4. ovoga Dijela;
  - b) Ukoliko populacija ojarenih i pripuštenih koza prelazi 750 000 životinja mora se testirati godišnje najmanje 10 000 koza zaklanih za prehranu ljudi sukladno pravilima za uzorkovanje određenim točkom 4. ovoga Dijela;
  - c) Ukoliko postoje poteškoće u prikupljanju dovoljnog broja zdravih ovaca i koza namijenjenih klanju kako bi se postigao minimalni broj uzorka iz podtočke a) i b) ove točke, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odabrati zamjenu maksimalno 50% minimalnog broja uzoraka testiranjem uginulih ovaca ili koza starijih od 18 mjeseci u omjeru jedan na jedan s tim da se taj broj dodaje minimalnom broju uzorka određenog u točki 3. ovoga Dijela. Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odrediti zamjenu maksimalno 10% minimalnog broja uzorka na način da se testiraju ovce ili koze starije od 18 mjeseci u omjeru jedan na jedan, usmrćene u okviru iskorjenjivanja bolesti.
3. *Monitoring ovaca i koza koje nisu zaklane radi prehrane ljudi*
- Testiranje se mora provesti sukladno pravilima za uzorkovanje određenim točkom 4. ovoga Dijela i minimalnim brojem uzoraka iz Tablice A i Tablice B ove točke na ovcama i kozama koje su uginule ili su usmrćene, ali nisu:
- usmrćene u okviru iskorjenjivanja bolesti, ili
  - zaklane radi prehrane ljudi.

Tablica A

Populacija ovaca i pripuštenih šilježica u zemlji	Minimalni broj uzorka uginulih ovaca(1)
> 750 000	10 000
100 000-750 000	1 500
40 000-100 000	100 % do 500
< 40 000	100 % do 100

(1) Minimalni broj uzorka određen je na način da je uzeta u obzir veličina populacije ovaca u zemlji i namijenjene postizanju ostvarivih ciljeva.

Tablica B

Populacija ojaranih i pripuštenih koza	Minimalni broj uzorka mrtvih koza(1)
> 750 000	10 000
250 000-750 000	1 500
40 000-250 000	100 % do 500
< 40 000	100 % do 100

(1) Minimalne broj uzorka određen je na način da je uzeta u obzir veličina populacije koza u zemlji i namijenjene postizanju ostvarivih ciljeva.

4. Pravila uzorkovanja koja se primjenjuju na životinje iz točaka 2. i 3. ovoga Dijela

Životinje moraju biti starije od 18 mjeseci ili imati više od dva trajna sjekutića koja su izbila kroz desni.

Starost životinja procjenjuje se na temelju pregleda zubala, vidljivih znakova zrelosti ili bilo kojeg drugog pouzdanog podatka.

Odabir uzorka određuje se u svrhu izbjegavanja prevelike zastupljenosti bilo koje skupine obzirom na podrijetlo, dob, vrstu, tip proizvodnje ili druge karakteristike.

Uzorkovanje mora biti reprezentativno za svaku regiju i sezonu. Izbjegava se višestruko uzorkovanje u istom stadu, gdje god je moguće. Programima monitoringa mora se postići, gdje god je moguće, da predmet testiranja na TSE tijekom uzastopnih godina uzorkovanja budu sva službeno registrirana gospodarstva s više od 100 životinja i ona u kojima nikada nisu utvrđeni slučajevi TSE-a.

Mora se uspostaviti sustav za provjeru ciljane ili druge osnove radi sprečavanja izbjegavanja uzorkovanja životinja.

Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, odlučuje o izuzimanju od uzorkovanja udaljenih područja s niskom gustoćom životinja, gdje nije organizirano sakupljanje uginulih životinja. Odstupanje ne pokriva više od 10% populacije ovaca i koza u zemlji.

5. *Monitoring zaraženih stada*

Životinje starije od 18 mjeseci ili koje imaju više od dva trajna sjekutića koja su izbila kroz desni, te koje su usmrćene radi uništavanja sukladno Privitku VII. točki 2.3. podtočki b) alinejama (i) ili (ii) ili točki 5.podtočki a) istoga Privitka Pravilnika, testiraju se na temelju odabira jednostavnog slučajnog uzorka prema broju uzorka određenih u slijedećoj tablici.

Broj životinja starijih od 18 mjeseci ili koje imaju više od dva trajna sjekutića koja su izbila kroz desni, koje su usmrćene i neškodljivo uništene	Minimalni broj uzorak
70 ili manje	Sve odgovarajuće životinje
80	68
90	73
100	78
120	86
140	92
160	97
180	101
200	105
250	112
300	117
350	121
400	124
450	127
500 ili više	150

6. Monitoring drugih životinja

Uz programe monitoringa navedene u toč. 2, 3 i 4 ovoga Dijela Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može provoditi i monitoring drugih životinja, naručito:

- životinja koje se koriste za proizvodnju mlijeka,
- životinja koje potječu iz zemalja s domaćim slučajevima TSE-a,
- životinja koje su konzumirale potencijalno kontaminiranu hranu za životinje,
- životinja rođenih ili podrijetlom od ženki zaraženih TSE-om.

7. Mjere nakon testiranja ovaca i koza

7.1. Ovce ili koze zaklane za prehranu ljudi, testirane na TSE, sukladno točki 2. ovoga Dijela, njihovi trupovi se ne označavaju zdravstvenom oznakom, kako je definirano u: Odluci o načinu obavljanja veterinarsko-zdravstvenog pregleda i kontrole životinja prije klanja i proizvoda životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 82/06), Pravilniku o obilježavanju sirovina i proizvoda životinjskog podrijetla i izradi, obliku i sadržaju veterinarskih oznaka ("Službeni glasnik BiH", broj 82/09) i posebnim propisima dok se ne dobiju negativni rezultati brzog testa.

7.2. Nadležni veterinarski inspektor može odstupiti od podtočke 7.1. ove točke ukoliko je u klaonici uspostavljen sustav koje su odobrila mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, kojim je osigurana sljedivost svih dijelova životinje i da niti jedan dio testirane životinje koja nosi zdravstvenu oznaku ne može napustiti klaonicu do dobivanja negativnog rezultata brzog testa.

7.3. Svi dijelovi tijela testirane životinje, uključujući kožu, zadržavaju se pod službenim nadzorom do dobivanja negativnog rezultata brzog testa, osim nusproizvoda koji se izravno uništavaju sukladno Pravilniku o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog podrijetla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89) i posebnim propisima koji se odnose na ovu oblast.

7.4. Osim za materijal koji se treba zadržati sukladno evidencijama iz Poglavlja B Dijela II. ovoga Privitka, svi dijelovi tijela životinje koja je pozitivna na brzom testu, uključujući kožu, moraju se odmah uništiti sukladno Pravilniku o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog podrijetla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89) i posebnim propisima koji se odnose na ovu oblast.

8. Genotipizacija

8.1. Genotip bjelančevine priona za kodone 136, 154 i 171 mora biti određen za svaki pozitivan slučaj TSE u ovce. TSE slučajevi utvrđeni u ovaca sa genotipima koji kodiraju alanin na oba alela na kodonu 136, arginin na oba alela na kodonu 154 i arginin na oba alela na kodonu 171 moraju se odmah prijaviti sukladno posebnim propisima. Ukoliko je TSE pozitivan slučaj atipičnim slučaj skrepi, mora biti određen genotip bjelančevine priona za kodon 141.

8.2. Uz genotipizirane životinje sukladno točki 8.1. ove točke, određuje se genotip bjelančevine priona za kodone 136, 141, 154 i 171 na minimalnom uzorku ovaca. U slučaju kad je u populaciji odraslih ovaca više od 750 000 životinja u zemlji, minimalni se uzorak sastoji od barem 600 životinja, a kad je populacija životinja ispod navedenog broja, minimalni uzorak mora se uzeti od najmanje 100 životinja. Uzorci se mogu odabrati od životinja zaklanih za prehranu ljudi, od životinja uginulih na gospodarstvu ili od živih životinja. Uzorak treba biti reprezentativan za čitavu populaciju ovaca.

III. MONITORING U DRUGIH VRSTA ŽIVOTINJA

Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odrediti, u slučaju potrebe, monitoring na TSE i kod drugih vrsta životinja, osim kod goveda, ovaca i koza.

POGLAVLJE B

IZVJEŠĆIVANJE I EVIDENCIJE

I. ZAHTJEVI

Podaci koje su mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH dužna dostaviti Uredu u svojim izvješćima:

1. Broj sumnjivih slučajeva po vrstama životinja, kojima je službeno ograničeno kretanje sukladno članku 14. stavak (1), (2), (3), (4) Pravilnika.
2. Broj sumnjivih slučajeva po vrstama životinja, koji podliježu laboratorijskom pretraživanju sukladno članku 14. stavku (5) Pravilnika, uključujući rezultate brzih i potvrđenih testova (broj pozitivnih i negativnih), a kod goveda, procjena dobne distribucije svih testiranih životinja. Dobne kategorije moraju se grupirati, kad god je to moguće na sljedeći način: "do 24 mjeseca starosti"; dvanaestomjesečne kategorije u razdoblju između 24 i 155 mjeseci i "iznad 155 mjeseci starosti".
3. Broj stada u kojih su sumnjivi slučajevi kod ovaca i koza prijavljeni i istraženi sukladno članku 14. stavku (1), (2), (3), (4) i (5) Pravilnika.
4. Broj testiranih goveda unutar svake od pod-populacija navedenih u Poglavlju A Dijelu I. toč. 2.1, 2.2, 3.1 i 4. ovoga Privitka. Metoda odabira uzoraka, rezultat brzih i potvrđenih testova i procjena dobne kategorije testiranih životinja grupiranih kako je navedeno u točki 2. ovoga Dijela.
5. Broj ovaca i koza te stada testiranih unutar svake od pod-populacija navedenih u Poglavlju A Dijela II. toč. 2, 3 i 5 ovoga Privitka, zajedno s metodom odabira uzoraka i rezultatima brzih i potvrđenih testova.
6. Zemljopisna distribucija, uključujući zemlju podrijetla ako to nije Bosna i Hercegovina, pozitivnih slučajeva BSE i skrepnja. Godina, a gdje je moguće i mjesec rođenja moraju biti navedeni za svaki TSE slučaj u goveda, ovaca i koza. Slučajevi TSE koji se smatraju atipičnim i razlozi za to moraju biti navedeni. Za slučaj skrepi rezultati primarnog molekularnog testiranja razlikovnim imunobloting testom navedenim u Privitku X. Poglavlju C. točki 3.2. podtočkama c) (i) Pravilnika moraju biti navedeni.
7. Broj uzoraka i broj potvrđenih pozitivnih slučajeva TSE, kod drugih životinja, osim goveda, ovaca i koza, po vrstama.
8. Genotip i, gdje je to moguće, pasmina svake ovce pozitivne na TSE ili uzorkovane sukladno odredbama navedenim u Poglavlju A Dijelu II točkama 8.1. i 8.2. ovoga Privitka.

II. EVIDENCIJE

1. Mjerodavna tijela iz članka 4. toč. a), b) i c) moraju sedam godina čuvati evidencije o:
  - broju i tipu životinja kojima je bilo službeno ograničeno kretanje sukladno članku 14. stavak (1), (2), (3) i (4) Pravilnika
  - broju i ishodu kliničkih i epidemioloških istraživanja sukladno članku 14. stavak (1), (2), (3) i (4) Pravilnika
  - broju i ishodu laboratorijskih pretraga sukladno članku 14. stavku (5) Pravilnika
  - broju, identitetu i podrijetlu životinja uzorkovanih u okviru monitoring programa sukladno Poglavlju A ovoga Privitka i gdje je to moguće, podatke o dobi, pasmini i anamnezi
  - genotipu prionskog proteina pozitivnih TSE slučajeva u ovaca.
2. Laboratorij, koji obavlja ispitivanja, mora sedam godina čuvati sve evidencije o testiranjima, posebice laboratorijske radne knjige i, ukoliko je odgovarajuće, parafinske blokove i fotografije ("filmove") Western blot testova.

PRIVITAK IV.

HRANIDBA ŽIVOTINJA

- I. Dodatne zabrane na koje se odnosi članak 9. stavak (1) Pravilnika

Zabrana iz članka 9. stavka (1) Pravilnika proširuje se i na hranidbu:

- a) životinja iz uzgoja, osim mesoždera koji se uzgajaju za proizvodnju krzna s:
    - (i) prerađenim životinjskim bjelančevinama
    - (ii) želatinom podrijetlom od preživača
    - (iii) proizvodima od krvi
    - (iv) hidroliziranim bjelančevinama
    - (v) dikalcij fosfatom i trikalcij fosfatom životinjskog podrijetla
    - (vi) hranom za životinje koja sadrži bjelančevine navedene u podtočkama (i) do (v) ove točke,
  - b) preživača životinjskim bjelančevinama i hranom za životinje koja sadrži takve bjelančevine.
- II. Odstupanja od zabrana iz članka 9. stavak (1) i (2) Pravilnika i posebni uvjeti za primjenu navedenih odstupanja.
- A. Zabrane iz članka 9. stavak (1) i (2) Pravilnika ne primjenjuju se na:
- a) hranidbu životinja iz uzgoja bjelančevinama iz podtoč. (i), (ii), (iii) i (iv) točke, i hranom za životinje dobivenom od tih bjelančevina, pod uvjetom da su te bjelančevine:
    - (i) mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka i kolostrum;
    - (ii) jaja i proizvodi od jaja;
    - (iii) želatina podrijetlom od nepreživača;
    - (iv) hidrolizirane bjelančevine dobivene od dijelova nepreživača i koža preživača;
  - b) hranidba životinja nepreživača iz uzgoja s bjelančevinama navedenim u toč. (i), (ii) i (iii) i proizvodima dobivenim od tih bjelančevina:
    - (i) riblje brašno sukladno uvjetima propisanim u točki B ovoga Dijela;
    - (ii) dikalcij fosfat i trikalcij fosfat sukladno uvjetima propisanim u točki C ovoga Dijela;
    - (iii) proizvodi od krvi dobiveni od nepreživača sukladno uvjetima propisanim u točki D ovoga Dijela;
  - c) hranidba riba krvnim brašnom dobivenim od nepreživača sukladno uvjetima propisanim u točki D ovoga Dijela;
  - d) hranidba životinja iz uzgoja hranom za životinje biljnog podrijetla i hranom za životinje koja sadrži takve proizvode nakon utvrđivanja neznatnih čestica kosti može biti odobrena od Ureda ukoliko su rezultati provedene procjene rizika zadovoljavajući. Procjena rizika mora uzeti u obzir najmanje količinu i mogući izvor kontaminacije te krajnje odredište pošiljke;
  - e) hranidba sisajućih preživača ribljim brašnom sukladno uvjetima propisanim u točki B.A ovoga Dijela.
- B. Za korištenje ribljeg brašna navedenog u točki A podtočki b) alineji (i) ovoga Dijela i korištenje hrane za životinje koja sadrži riblje brašno za hranidbu životinja nepreživača iz uzgoja (osim hranidbe mesoždera koji se uzgajaju za proizvodnju krzna) moraju se ispuniti slijedeći uvjeti:
- a) riblje brašno mora biti proizvedeno u objektima koji se bave isključivo proizvodnjom proizvoda od ribe;
  - b) prije puštanja u slobodni promet, svaka pošiljka uvezenog ribljeg brašna mora se analizirati mikroskopskom pretragom sukladno posebnom propisu o uzorkovanju i analizi hrane za životinje tijekom službenih kontrola;
  - c) hrana za životinje koja sadrži riblje brašno mora se proizvoditi u objektima koji ne proizvode hranu za preživače i koje su mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH odobrila za tu namjenu.
- Iznimno od odredbe iz podtočke c) ove točke:
- (i) posebno odobrenje za proizvodnju potpune hrane za životinje koja sadrži riblje brašno nije potrebno u slučaju proizvodnje za vlastite potrebe u objektima:
    - koji su registrirani od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH,
    - koji drže samo nepreživače,
  - koji proizvode potpunu hranu za životinje koja se koristi samo na istom gospodarstvu, i
    - pod uvjetom da hrana za životinje, koja sadrži riblje brašno i koja se koristi u proizvodnji, sadrži manje od 50% sirovih bjelančevina;
  - (ii) proizvodnju hrane za preživače u objektima koji proizvode i hranu za životinje koja sadrži riblje brašno a namijenjena je drugim vrstama životinja, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti pod slijedećim uvjetima:
    - hrana za životinje, u rasutom stanju (rinfuzi) i pakirana, namijenjena za preživače, mora se držati u prostorijama koje su fizički odvojene od ribljeg brašna u rasutom stanju i hrane za životinje koja sadrži riblje brašno u rasutom stanju prilikom skladištenja, prijevoza i pakiranja,
    - hrana za životinje namijenjena preživačima mora se proizvoditi u prostorijama koje su fizički odvojene od prostorija u kojima se proizvodi hrana za životinje koja sadrži riblje brašno,
    - evidencije u kojima su navedeni podaci o nabavi i korištenju ribljeg brašna i prodaji hrane za životinje koja sadrži riblje brašno moraju se čuvati najmanje pet godina kako bi se mogle dati na uvid Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH;
    - hrana namijenjena preživačima mora se redovito testirati na prisutnost proteina životinjskog podrijetla uključujući riblje brašno kako bi se isključila mogućnost prisutnosti zabranjenih bjelančevina;
  - d) na komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku hrane za životinje koja sadrži riblje brašno i bilo koje pakiranje koje sadrži takvu pošiljku mora biti jasno označeno "sadrži riblje brašno - ne smije se koristiti za hranidbu preživača";
  - e) hrana za životinje u rasutom stanju, koja sadrži riblje brašno, mora se prevoziti vozilima koja istovremeno ne prevoze hranu za preživače. Ako se to vozilo naknadno koristi za prijevoz hrane namijenjene preživačima, ono treba biti temeljito očišćeno sukladno proceduri koju je odobrio Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH da bi se izbjegla unakrižna kontaminacija;
  - f) Korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži riblje brašno zabranjeno je na gospodarstvima na kojima se drže preživači.
- Iznimno od navedene zabrane, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može dopustiti korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži riblje brašno na gospodarstvima na kojima se drže preživači, ako utvrdi da se na odnosnom gospodarstvu provode mjere kojima se sprečava hranidba preživača hranom koja sadrži riblje brašno.
- B.A. Slijedeći uvjeti primjenjuju se kod korištenja ribljeg brašna iz točke A podtočke e) ovoga Dijela i hrane za životinje koja sadrži riblje brašno u hranidbi sisajućih preživača:
- a) riblje brašno mora biti proizvedeno u objektima koji se bave isključivo proizvodnjom proizvoda od ribe;
  - b) prije puštanja u slobodni promet, svaka pošiljka uvezenog ribljeg brašna mora se analizirati mikroskopskom pretragom sukladno posebnim propisom o uzorkovanju i analizi hrane za životinje tijekom službenih kontrola;
  - c) korištenje ribljeg brašna za mlade preživače iz uzgoja može biti dozvoljeno samo za proizvodnju mliječnih zamjenica distribuiranih u suhom obliku i primijenjenih nakon otapanja u zadanoj količini tekućine, namijenjenih hranidbi sisajućih preživača kao dodatka ili zamjene za postkolostralno mlijeko prije odbića;
  - d) mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno namijenjene mladim preživačima iz uzgoja moraju biti proizvedene u objektima koji ne proizvode drugu hranu za preživače i

koji su u tu svrhu odobreni od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Iznimno od odredbi iz podtočke d) ove točke, proizvodnja druge hrane za preživače u objektima koji također proizvode mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno namijenjeno mladim preživačima iz uzgoja mogu biti odobreni od Ureda uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, sukladno slijedećim uvjetima:

- (i) hrana za životinje, u rasutom stanju (rinfuzi) i pakirana, namijenjena za preživače, mora se držati u prostorijama koje su fizički odvojene od ribljeg brašna u rasutom stanju i mliječnih zamjenica u rasutom stanju koje sadrže riblje brašno, prilikom skladištenja, prijevoza i pakiranja,
- (ii) druga hrana namijenjena preživačima, proizvedena u objektima fizički odvojenih od objekata u kojima se proizvode mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno,
- (iii) detaljne evidencije o nabavi i korištenju ribljeg brašna i prodaji mliječnih zamjenica koje sadržavaju riblje brašno moraju se čuvati i biti dostupne Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina, i
- (iv) hrana namijenjena preživačima mora se redovito testirati na prisutnost proteina životinjskog podrijetla uključujući riblje brašno kako bi se isključila mogućnost sadržaja zabranjenih bjelančevina. Rezultati se moraju čuvati i biti dostupni Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina;
- e) na komercijalnom dokumentu koji prati mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno namijenjeno mladim preživačima iz uzgoja i bilo koje pakiranje koje sadrži takvu pošiljku mora biti naznačeno: "sadrži riblje brašno namijenjeno isključivo za hranidbu sisajućih preživača";
- f) mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno u rasutom stanju namijenjene mladim preživačima iz uzgoja ne smiju se prevoziti vozilima koja istovremeno prevoze drugu hranu za preživače. Ako se to vozilo zatim koristi za prijevoz hrane namijenjene preživačima, ono treba biti temeljito očišćeno sukladno proceduri koju je odobrio Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, da bi se izbjegla unakrsna kontaminacija;
- g) na gospodarstvu gdje se drže preživači moraju se provoditi mjere kako bi se spriječilo da se mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno koriste u hranidbi drugih preživača osim onih izuzetih u točki A podtočki e) ovoga Dijela. Mjerodavna tijela iz članka 4. točke c) sastavljaju popis posjeda koji koriste mliječne zamjenice koje sadrže riblje brašno na temelju prethodnih prijava posjeda ili drugih sustava. Popisi trebaju biti dostupni Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje 5 godina.

C. Za korištenje dikalcij fosfata i trikalcij fosfata navedenih u točki A podtočki b) alineji (ii) ovoga Dijela i hrane za životinje koja sadrži navedene proteine iz navedenih točaka za hranidbu nepreživača iz uzgoja (isključujući hranidbu mesoždera koji se drže za proizvodnju krzna) moraju biti ispunjeni slijedeći uvjeti:

- a) Hrana za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat mora biti proizvedena u objektima koji ne pripremaju hranu za preživače i koji su odobreni od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH za navedenu namjenu;

Iznimno:

- (i) posebno odobrenje za proizvodnju potpune hrane za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat nije potrebno u slučaju proizvodnje za vlastite potrebe:
  - koji su registrirani od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH
  - koji drže samo nepreživače
  - koji proizvode hranu za životinje koja se koristi samo na istom gospodarstvu, i

– pod uvjetom da dotična hrana za životinje, koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat korištena u proizvodnji, sadrži manje od 10% ukupnog fosfora;

(ii) proizvodnju hrane za preživače u objektima koji proizvode i hranu koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat a namijenjena je drugim vrstama životinja, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti pod slijedećim uvjetima:

- hrana za životinje, u rasutom stanju (rinfuzi) i pakirana, namijenjena za preživače, mora se proizvoditi u prostorijama koje su fizički odvojene od onih prostorija gdje se proizvodi hrana za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat
- hrana za životinje u rasutom stanju namijenjena preživačima mora se tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja držati u prostorijama koje su fizički odvojene od prostorija u kojima se drži hrana za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat u rasutom stanju i dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat u rasutom stanju
- evidencije u kojima su navedeni podaci o nabavi i korištenju dikalcij fosfata ili trikalcij fosfata i prodaji hrane za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat moraju se čuvati na način da budu dostupne Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, najmanje pet godina.
- b) na oznaci i dokumentu koji prati hranu za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat mora bit jasno naznačeno "sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat životinjskog podrijetla - ne smije se koristiti za hranidbu preživača",
- c) hrana za životinje u rasutom stanju, koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat, mora se prevoziti vozilima koja istodobno ne prevoze hranu za preživače. Ako se to vozilo poslije koristi za prijevoz hrane namijenjene preživačima, ono treba biti temeljito očišćeno sukladno procedurom koju je odobrio Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, da bi se izbjegla unakrsna kontaminacija,
- d) korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat zabranjeno je na gospodarstvima na kojima se drže preživači.

Iznimno, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat na gospodarstvima na kojima se drže preživači, ako utvrdi da se na gospodarstvu provode mjere koje sprečavaju hranidbu preživača navedenom hranom za životinje.

D. Za korištenje proizvoda od krvi navedenih u točki A podtočki b) alineji (iii) ovoga Dijela i krvnog brašna navedenog u točki A podtočki (c) ovoga Dijela i hrane za životinje koja sadrži takve bjelančevine za hranidbu nepreživača iz uzgoja i riba, moraju biti ispunjeni slijedeći uvjeti:

- a) krv mora potjecati iz klaonica odobrenih u Europskoj uniji u kojima se ne kolju preživači, i koje su registrirane kao klaonice u kojima se ne kolju preživači i mora se prevoziti izravno u objekt za preradu, u vozilima koja su isključivo namijenjena za prijevoz krvi od nepreživača. Ako se takvo vozilo prethodno koristilo za prijevoz krvi preživača, to vozilo nakon čišćenja mora pregledati službeni veterinar prije prijevoza krvi od nepreživača.

Iznimno, Ured uz suglasnost mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti klanje preživača u klaonicama u kojima se sakuplja krv nepreživača namijenjena za proizvodnju proizvoda od krvi i krvnog brašna koji se koriste kao hrana za nepreživače iz uzgoja i ribe, ako te klaonice imaju priznati sustav kontrole, koji uključuje najmanje slijedeće:

- klanje nepreživača mora biti fizički odvojeno od klanja preživača

- sakupljanje, skladištenje, prijevoz i pakiranje krvi podrijetlom od nepreživača mora se obavljati u prostorima koji su fizički odvojeni od prostora za sakupljanje, skladištenje, prijevoz i pakiranje krvi preživača, i
- krv podrijetlom od nepreživača mora se redovito uzorkovati i analizirati na prisutnost bjelančevina preživača;
- b) Proizvodi od krvi i krvno brašno moraju se proizvoditi u objektu koji isključivo prerađuje krv nepreživača.

Iznimno, Ured uz suglasnost mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH može dopustiti, proizvodnju proizvoda od krvi i krvnog brašna, namijenjenih za korištenje u hranidbi životinja za nepreživače iz uzgoja i riba, u objektima koji prerađuju krv preživača, koji primjenjuju priznati sustav kontrole za sprečavanje unakrsne kontaminacije, koji mora najmanje uključivati sljedeće:

- prerada krvi nepreživača mora se obavljati u zatvorenom sustavu koji je fizički odvojen od sustava za preradu krvi preživača,
- držanje sirovine u rasutom stanju i gotovih proizvoda u rasutom stanju, podrijetlom od preživača tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja mora se obavljati u prostorima koji su fizički odvojeni od prostora u kojima su sirovine u rasutom stanju i gotovi proizvodi u rasutom stanju, podrijetlom od nepreživača, i
- redovito uzorkovanje i analiza proizvoda od krvi podrijetlom od nepreživača i krvnog brašna na prisutnost bjelančevina podrijetlom od preživača;
- c) Hrana za životinje koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno mora se proizvoditi u objektima u kojima se ne priprema hrana za preživače ili životinje iz uzgoja osim riba i koji su u tu svrhu odobreni od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Iznimno:

- (i) posebno odobrenje za proizvodnju potpune hrane za životinje koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno nije potrebno u slučaju proizvodnje za vlastite potrebe:
  - koji su registrirani od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH
  - koji drže samo nepreživače, u slučaju korištenja proizvoda od krvi ili samo ribe u slučaju korištenja krvnog brašna,
  - koji proizvode potpunu hranu za životinje koja se koristi samo na istom gospodarstvu, i
  - pod uvjetom da hrana za životinje, koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno i koja se koristi u proizvodnji, sadrži manje od 50% ukupnih bjelančevina;
- (ii) proizvodnju hrane za preživače u objektima koji proizvode i hranu koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno a namijenjena je za nepreživače iz uzgoja ili ribe, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti pod sljedećim uvjetima:
  - hrana za životinje u rasutom stanju i pakirana, namijenjena za preživače ili životinje iz uzgoja, osim riba, mora se proizvoditi u prostorijama koje su fizički odvojene od onih prostorija gdje se proizvodi hrana za životinje koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno,
  - hrana za životinje u rasutom stanju mora se tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja držati u prostorijama koje su fizički odvojene i to:
    - a) hrana za životinje namijenjena preživačima mora se držati odvojeno od proizvoda od krvi i hrane za životinje koja sadrži proizvode od krvi;
    - b) hrana za životinje namijenjena životinjama iz uzgoja osim riba mora se držati odvojeno od krvnog brašna i od hrane za životinje koja sadrži krvno brašno;

- evidencije u kojima su navedeni podaci o nabavi i korištenju proizvoda od krvi i krvnog brašna i prodaji hrane za životinje koja sadrži takve proizvode od krvi ili krvno brašno moraju se čuvati na način da budu dostupne Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, najmanje pet godina;
- d) Na oznaci i pratećem komercijalnom dokumentu ili certifikatu koji prate hranu za životinje koja sadrži proizvode od krvi ili krvno brašno mora biti jasno naznačeno "sadrži proizvode od krvi - ne smije se koristiti za hranidbu preživača" ili "sadrži krvno brašno - samo za hranidbu riba",
- e) hrana za životinje u rasutom stanju, koja sadrži proizvode od krvi mora se prevoziti vozilima koja istodobno ne prevoze hranu za preživače, a hrana za životinje u rasutom stanju koja sadrži krvno brašno mora se prevoziti vozilima koja ne prevoze u isto vrijeme hranu za životinje iz uzgoja osim za ribe. Ako se to vozilo poslije koristi za prijevoz hrane namijenjene preživačima ili životinjama iz uzgoja osim ribama, ono treba biti temeljito očišćeno sukladno proceduri koju je odobrio Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, da bi se izbjegla unakrižna kontaminacija,
- f) korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži proizvode od krvi zabranjeno je na gospodarstvima na kojima se drže preživači, kao i korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži krvno brašno na gospodarstvima na kojima se drže životinje iz uzgoja osim riba.

Iznimno, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti, korištenje i skladištenje hrane za životinje koja sadrži krvne proizvode ili krvno brašno na gospodarstvima na kojima se drže životinje iz uzgoja osim riba, ako utvrdi da se na gospodarstvu provode mjere za sprečavanje hranidbe preživača i drugih vrsta životinja osim riba hranom koja sadrži krvne proizvode i krvno brašno.

III. Opći provedbeni uvjeti

- A. Primjena odredbi iz ovoga Privitka ne isključuje odredbe posebnih propisa o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi.
- B. Ured i mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH moraju voditi ažurirane liste:
  - a) odobrenih klaonica za sakupljanje krvi sukladno točki D podtočki (a) Dijela II ovoga Privitka;
  - b) odobrenih objekata za preradu koji proizvode dikalcij fosfat, tikalcij fosfat, proizvode od krvi ili krvno brašno, i
  - c) objekata, osim onih za vlastite potrebe, odobrenih za proizvodnju hrane za životinje koja sadrži riblje brašno i bjelančevine navedene u podtočki (b) ove točke koji posluju sukladno uvjetima navedenim u točki B podtočki c), točki C podtočki a) i točki D podtočki c) Dijela II. ovoga Privitka.
- C.
  - a) Prerađene životinjske bjelančevine u rasutom stanju, osim ribljeg brašna i proizvodi u rasutom stanju uključujući hranu za životinje, organska gnojiva i poboljšivači tla koji sadrže takve bjelančevine, moraju se skladištiti i prevoziti u prostorima odnosno prijevoznim sredstvima isključivo predviđenim za tu namjenu. Takvo se skladište ili vozilo može, nakon čišćenja, koristiti za druge namjene samo nakon što ih pregleda mjerodavni veterinarski inspektor.
  - b) Riblje brašno u rasutom stanju kako je navedeno u točki A podtočki b) alineji i) Dijela II. ovoga Privitka, dikalcij fosfat i trikalcij fosfat u rasutom stanju kako je navedeno u točki A pod točki b) alineji (ii) Dijela II. ovoga Privitka, proizvodi od krvi kako je navedeno u točki A pod točki b) alineji (iii) Dijela II. ovoga Privitka i krvno brašno iz točke A podtočke c) Dijela II. ovoga Privitka, moraju se skladištiti i prevoziti kontejnerima i vozilima predviđenim isključivo za tu namjenu.
  - c) Iznimno od odredbi iz podtočke b) ove točke:

- (i) kontejneri ili vozila mogu se koristiti za skladištenje i prijevoz hrane za životinje koja sadrži navedene bjelančevine;
- (ii) kontejneri ili vozila mogu se, nakon čišćenja, koristiti za druge namjene, nakon što ih pregleda mjerodavni veterinarski inspektor; i
- (iii) kontejneri i vozila koja prevoze riblje brašno mogu se koristiti za druge namjene ako poslovni subjekt primjenjuje sustav kontrole za sprečavanje unakrižne kontaminacije, priznat od strane mjerodavnog tijela. Taj sustav kontrole mora najmanje uključivati:

- vođenje evidencije o prevoženom materijalu i čišćenju vozila, i
- redovito uzorkovanje i analizu prevezene hrane za životinje na nazočnost ribljeg brašna.

Mjerodavni veterinarski inspektor mora provoditi česte kontrole na licu mjesta, da bi potvrdio ispravnost primjene sustava kontrole.

D. Hrana za životinje, uključujući hranu za kućne ljubimce, koja sadrži proizvode od krvi podrijetlom od preživača ili prerađene životinjske bjelančevine osim ribljeg brašna ne smije se proizvoditi u objektima koji proizvode hranu za životinje iz uzgoja, uz iznimku za mesoždere koji se uzgajaju za proizvodnju krzna.

Hrana za životinje u rasutom stanju uključujući hranu za kućne ljubimce koja sadrži proizvode od krvi podrijetlom od preživača ili prerađene životinjske bjelančevine, osim ribljeg brašna, mora se tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja držati u prostorijama koje su fizički odvojene od prostorija u kojima se drži hrana za životinje iz uzgoja u rasutom stanju, osim hrane za mesoždere koji se uzgajaju za proizvodnju krzna.

Hrana za kućne ljubimce i hrana za životinje namijenjena za hranidbu mesoždera koji se uzgajaju za proizvodnju krzna koja sadrži dikalcij fosfat ili trikalcij fosfat iz točke A podtočke b) alineje ii) u Dijelu II. ovoga Privitka, proizvode od krvi iz točke A podtočke b) alineje iii) iz Dijela II. ovoga Privitka, moraju se proizvoditi i prevoziti sukladno odredbama iz točke C podtočaka a) i c) i točke D podtočaka c) i e) iz Dijela II. ovoga Privitka.

E.

1. Zabranjen je izvoz u druge zemlje prerađenih bjelančevina dobivenih od preživača te proizvoda koji sadrže takve prerađene životinjske bjelančevine. Navedena zabrana ne odnosi se na prerađenu hranu za kućne ljubimce uključujući konzerviranu hranu za kućne ljubimce koja sadrži bjelančevine dobivene od preživača obrađene i označene sukladno posebnim propisima o uništavanju nus-provoda koji nisu za prehranu ljudi.
2. Izvoz prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od nepreživača i proizvodi koji sadrže takve bjelančevine Ured može dopustiti samo pod slijedećim uvjetima:
  - da su isti namijenjeni za uporabu koja nije zabranjena temeljem članka 9. Pravilnika,
  - da se prije izvoza sa zemljom odredišta sklopi ugovor kojim se zemlja uvoznica obvezuje da će poštivati odredbe o krajnjoj uporabi i da neće ponovno izvesti dotične prerađene životinjske bjelančevine ili proizvode koji sadrže takve bjelančevine, za uporabe koje su zabranjene temeljem članka 9. Pravilnika.
3. Odredbe iz pod točke 2. ove točke ne primjenjuju se na:
  - izvoz ribljeg brašna, pod uvjetom da ono ispunjava uvjete iz točke B Dijela II. ovoga Privitka,
  - proizvode koji sadrže riblje brašno,
  - hranu za kućne ljubimce.

F. Mjerodavni veterinarski inspektor mora provoditi dokumentacijske i fizičke preglede, uključujući testiranje hrane za životinje tijekom cijele proizvodnje i distribucije, radi kontrole udovoljavanja odredbi Pravilnika. Ukoliko se otkrije nazočnost bilo koje zabranjene životinjske bjelančevine, primjenjuju se važeći propisi o obavljanju

službenih kontrola. Mjerodavni veterinarski inspektor mora redovito provjeravati osposobljenost laboratorija da provodi analize u okviru službenih kontrola i osobito procjenjujući rezultate međulaboratorijskog testiranja. Ukoliko osposobljenost laboratorija nije zadovoljavajuća kao minimalna korektivna mjera mora se provesti dodatna edukacija laboratorijskog osoblja.

PRIVITAK V.

SPECIFICIRANI RIZIČNI MATERIJAL

1. Definicija specificiranog rizičnog materijala

Specificirani rizični materijal su tkiva koja potječu od životinja podrijetlom iz države ili regije s kontroliranim ili neutvrđenim rizikom od BSE i to:

- a) u goveda:
  - (i) lubanja bez donje vilice, uključujući mozak i oči, te ledna moždina životinja starijih od 12 mjeseci;
  - (ii) kralježnica osim kralježaka repa, spinalnih i poprečnih izdanaka vratnih, prsnih i lumbalnih kralježaka i medijalnog grebena sakralne kosti i krila sakralne kosti, ali uključujući dorzalne korijene ganglija životinja starijih od 30 mjeseci; i
  - (iii) tonzile, crijeva od duodenuma do rektuma i mezenterij životinja bez obzira na dob,
- b) u ovaca i koza:
  - (i) lubanja uključujući mozak i oči, tonzile i ledna moždina životinja starijih od 12 mjeseci ili koje imaju trajne sjekutiće koji su izbili iz desni, i
  - (ii) slezena i ileum životinja bez obzira na dob.

2. Iznimke:

Iznimno od odredbi iz točke 1. ovoga Privitka, tkiva navedena u toj točki podrijetlom iz država članica Europske unije sa zanemarivim rizikom od BSE-a i dalje se smatraju specificiranim rizičnim materijalom.

3. Označavanje i uništavanje

Specificirani rizični materijal označava se bojom ili ukoliko je primjereno označava se na drugi način, neposredno po odstranjivanju, i uklanja se sukladno posebnom propisu o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi.

4. Odstranjivanje specificiranog rizičnog materijala

4.1. Specificirani rizični materijal mora biti odstranjen u:

- a) klaonicama ili, kada je odgovarajuće na drugim mjestima gdje se obavlja klanje;
- b) rasjekavaonicama, u slučaju kralježnice goveda;
- c) tamo gdje je primjereno, u sabiralištima sukladno posebnim propisima o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi kod korisnika i u sabirnim centrima odobrenim ili registriranim sukladno posebnim propisima o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi.

4.2. Iznimno od točke 4.1 ovoga Privitka, korištenje alternativnog testa za odstranjivanje specificiranog rizičnog materijala može se odobriti pod slijedećim uvjetima:

- a) testovi se provode u klaonicama na svim životinjama određenim za odstranjivanje specificiranog rizičnog materijala;
- b) niti jedan proizvod podrijetlom od goveda, ovaca ili koza namijenjen za prehranu ljudi ili hranidbu životinja ne smije biti otpremljen iz klaonice prije nego što je Ured primio i prihvatio nalaze testova svih zaklanih životinja koje su potencijalno kontaminirane ukoliko je kod jedne od njih potvrđen BSE;
- c) kada alternativni test daje pozitivan rezultat, sav materijal od goveda, ovaca i koza koji je u klaonici potencijalno kontaminiran, uništava se sukladno točki 3. ovoga Privitka osim ukoliko je moguće identificirati i držati odvojeno sve dijelove tijela uključujući kožu zaražene životinje.

4.3. Iznimno od odredbi točke 4.1. ovoga Privitka, dopušteno je:

- a) odstranjivanje ledne moždine ovaca i koza u rasjekavaonicama koje su posebno odobrene u tu svrhu;
- b) odstranjivanje kralježnice goveda od trupova ili dijelova trupova u mesnicama koje su posebno odobrene, praćene i registrirane u tu svrhu;
- c) prikupljanje mesa glave goveda u rasjekavaonicama koje su posebno odobrene u tu svrhu sukladno odredbama određenim u točki 9. ovoga Privitka.
- 4.4. Pravila o odstranjivanju specifičanog rizičnog materijala navedena u ovom Poglavlju ne primjenjuju se na materijal koji je određen posebnim propisom o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi, koji se koristi pod nadzorom Ureda za hranidbu ugroženih i zaštićenih vrsta nekrofagnih ptica.
5. Mjere koje se odnose na mehanički odvojeno meso
Ne dovodeći u pitanje pojedine odredbe Pravilnika i iznimno od odredbi iz članka 11. stavka (3) Pravilnika, zabranjeno je korištenje kostiju ili komada s kostima goveda, ovaca i koza za proizvodnju mehanički odvojenog mesa.
6. Mjere kod razaranja tkiva
Ne uzimajući u obzir odredbe iz članka 10. stavka (3) Pravilnika, dok zemlja nije svrstana kao zemlja sa zanemarivim BSE rizikom, zabranjuje se razaranje središnjeg živčanog tkiva korištenjem šipke za razaranje koja se uvodi u kranijalnu šupljinu nakon omamljivanja kod svih goveda, ovaca ili koza čije je meso namijenjeno za prehranu ljudi ili hranidbu životinja.
7. Odvajanje jezika goveda
Jezici goveda svih životnih dobi namijenjeni za prehranu ljudi ili hranidbu životinja odvajaju se u klaonici poprijječnim rezom rostralno od jezičnog nastavka bazihoidne kosti.
8. Odvajanje mesa glave goveda
- 8.1. Meso glave goveda starijih od 12 mjeseci izdvaja se u klaonicama, sukladno sustavu kontrole, priznatom od Ureda, radi sprečavanja moguće kontaminacije mesa glave sa tkivom središnjeg živčanog sustava. Sustav uključuje najmanje sljedeće:
- a) izdvajanje se odvija u za to namijenjenom prostoru, fizički odvojenom od ostalih dijelova linije klanja;
- b) ukoliko se glave odstranjuju sa pokretne trake ili sa kuka prije izdvajanja mesa glave, čeonni otvor od probijanja i *foramen magnum* zapečaćuju se nepropusnim i trajnim čepom. Ukoliko se uzorkuje produžena moždina radi laboratorijskog testiranja na BSE, *foramen magnum* se zatvara neposredno nakon tog uzorkovanja;
- c) meso glave ne izdvaja se sa glava ukoliko su oštećene ili izgubljene oči neposredno prije ili nakon klanja, ili koje su oštećene na drugi način što bi moglo uzrokovati kontaminaciju glave sa središnjim živčanim tkivom;
- d) meso glave ne izdvaja se sa glava koje nisu primjereno zapečaćene sukladno podtočki b) ove točke;
- e) ne dovodeći u pitanje opća pravila higijene, posebni radni napuci moraju biti ustrojani radi sprečavanja kontaminacije mesa glave tijekom odvajanja, a posebice u slučaju kada je pečat koji se spominje u podtočki b) ove točke izgubljen ili su oči tijekom te aktivnosti oštećene;
- f) uspostavlja se plan uzorkovanja koji koristi odgovarajući laboratorijski test za utvrđivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije.
- 8.2. Iznimno od odredbi iz točke 8.1. ovoga Privitka, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti o primjeni alternativnog kontrolnog sustava u klaonici za izdvajanje mesa sa glave goveda, koji u konačnici rezultira jednakim smanjenjem razine kontaminacije mesa glave sa središnjim živčanim tkivom. Mora biti uspostavljen plan uzorkovanja koji koristi odgovarajući laboratorijski test za utvrđivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije.
- 8.3. Ukoliko se odvajanje provodi bez odstranjivanja glave goveda sa pokretnih traka ili sa kuka, točke 8.1. i 8.2. ovoga Privitka se ne primjenjuju.
9. Odvajanje mesa glave goveda u odobrenim rasjekavaonicama
Odstupajući od točke 8. meso glava goveda može odvojiti u rasjekavaonicama posebno odobrenim u tu svrhu i pod uvjetom da su ispunjeni sljedeći uvjeti:
- a) glave namijenjene za prijevoz u rasjekavaonicu, vješaju se na kuku tijekom razdoblja pohrane i prijevoza od klaonice do rasjekavaonice;
- b) čeonni otvor od probijanja i *foramen magnum* zatvaraju se nepropusnim i trajnim čepom prije skidanja s pokretnih traka ili kuka. Ukoliko se uzorkuje mozak radi laboratorijskog testiranja na BSE, *foramen magnum* se zatvara odmah nakon uzorkovanja;
- c) glave koje nisu primjereno zapečaćene sukladno podtočki b) ove točke, ukoliko su oštećene ili izgubljene oči neposredno prije ili nakon klanja, ili koje su oštećene na drugi način što bi moglo uzrokovati kontaminaciju mesa glave tkivom središnjim živčanog sustava isključuju se iz prijevoza i ne smiju se slati u odobrene rasjekavaonice;
- d) uspostavljen je plan uzorkovanja u klaonici koja koristi odgovarajući laboratorijski test za utvrđivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije;
- e) Odvajanje mesa glave mora biti provedeno sukladno sustavu kontrole, priznatim od Ureda, radi osiguravanja sprečavanja moguće kontaminacije mesa glave. Sustav uključuje najmanje sljedeće:
- (i) sve se glave vizualno pregledaju na znakove kontaminacije ili oštećenja i primjerenog zatvaranja prije početka odvajanja mesa glave;
- (ii) meso glave se ne odvaja sa glava koje nisu primjereno zapečaćene, u kojima su oči oštećene ili koje su oštećene na drugi način koji može dovesti do zagađenja mesa glave tkivom središnjeg živčanog sustava. Meso glave ne odvaja se s glava u slučaju sumnje na kontaminaciju;
- (iii) ne dovodeći u pitanje opća pravila higijene, posebni radni napuci moraju biti ustrojani radi sprečavanja kontaminacije mesa glave tijekom prijevoza i odvajanja, a posebice ukoliko je čep ispaao ili su oči;
- f) uspostavljen je plan uzorkovanja za rasjekavaonicu koja koristi odgovarajući laboratorijski test za utvrđivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije.
10. Pravila za stavljanje u promet i izvoz
- 10.1. Ured može odobriti otpremanje glava ili cijelih trupova koji sadrže specifičani rizični materijal u drugu zemlju nakon što je dobilo potvrdu od države uvoznice da će primiti takav materijal i nakon što je država uvoznica odobrila uvjete otpreme i prijevoza.
- 10.2. Iznimno od točke 10.1. ovoga Privitka trupovi, polovice trupova ili polovice trupova izrezane u tri veleprodajna rezana dijela, te četvrti koje ne sadrže specifičani rizični materijal osim kralježnice, uključujući dorzalne korijene ganglija, mogu biti otpremljene bez prethodne pismene suglasnosti zemlje koja prima pošiljku.
- 10.3. Zabranjuje se izvoz iz zemlje glava i svježeg mesa goveda, ovaca ili koza koji sadrže specifičani rizični materijal.
11. Kontrole
- 11.1. Mjerodavno tijelo iz članka 4. točke c) provodi učestale službene kontrole radi potvrđivanja ispravne primjene ovoga Privitka i mora osigurati da su poduzete odgovarajuće mjere za izbjegavanje bilo kakve kontaminacije, posebice u klaonicama, rasjekavaonicama ili drugim mjestima u kojima se uklanja specifičani rizični materijal, kao što su mesnice ili objekti navedeni u točki 4.1. podtočki (c) ovoga Privitka. Ured provodi službene kontrole vezane za međunarodni transport.

- 11.2. Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, uspostavlja sustav kojim osigurava i provjerava da se sa specificiranim rizičnim materijalom rukovalo i da je uništen sukladno ovom Pravilniku i posebnim propisom o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi.
- 11.3. Mora biti uspostavljen sustav kontrole za uklanjanje kralježnice kako je određeno točkom 1. podtočkom a) ovoga Pravitka. Sustav uključuje najmanje slijedeće mjere:
- kada nije zahtijevano uklanjanje kralježnice, trupovi ili veleprodajni rezovi goveda koji sadrže kralježnicu označavaju se jasno vidljivom plavom prugom na etiketi sukladno posebnim propisima.
  - posebni podaci o broju trupova goveda ili veleprodajnih rezova sa kojih se mora odstraniti kralježnica kao i broj onih kod kojih uklanjanje kralježnice nije obvezno, moraju biti navedeni na komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku mesa. Kada je primjenjivo, na dokument iz Odluke o načinu obavljanja veterinarskog pregleda hrane za životinje, veterinarskih lijekova, medicinskih pomagala, otpadaka životinjskog podrijetla i drugih materija kojima se može prenijeti zarazna bolest u prometu preko granica Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 42/06) i na sve posebne propise iz ove oblasti, dodaju se posebni podaci u slučaju uvoza.
  - mesnice moraju čuvati komercijalni dokument iz podtočke b) ove točke najmanje jednu godinu.

PRIVITAK VI.

PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA DOBIVENI OD PREŽIVAČA ILI KOJI SADRŽE MATERIJAL PREŽIVAČA, SUKLADNO ČLANKU 11. STAVKU (1) PRAVILNIKA

Sukladno članku 11. stavku (1) Pravilnika, zabranjena je uporaba materijala od preživača za proizvodnju slijedećih proizvoda životinjskog podrijetla:

- mehanički odvojeno meso;
- dikalcij fostat namijenjen za proizvodnju hrane za životinje;
- želatina, osim ukoliko je proizvedena od kože preživača;
- derivati dobiveni od otopljene masti preživača;
- otopljena mast preživača, osim ukoliko je proizvedena od:
  - uraštenog masnog tkiva proglašenog prikladnim za prehranu ljudi;
  - sirovina koje su prerađene sukladno standardima opisanim u posebnim propisima za odlaganje i prerađivanje životinjskog otpada.

PRIVITAK VII.

ISKORJENJIVANJE TRANSMISIVNIH SPONGIFORMNIH ENCEFALOPATIJA

POGLAVLJE A

MJERE NAKON POTVRĐIVANJA TSE-a

- Istraživanjem iz članka 15. stavka (1) točke b) Pravilnika mora se utvrditi:
  - u slučaju goveda:
    - sve ostale preživače na gospodarstvu na kojemu je životinja u koje je potvrđena bolest,
    - ukoliko je bolest potvrđena kod ženke, njezino potomstvo rođeno u razdoblju od dvije godine prije, ili nakon, kliničke pojave bolesti,
    - sve životinje iz kohorte u koje je potvrđena bolest,
    - mogući izvor zaraze,
    - druge životinje na gospodarstvu na kojemu je životinja u koje je potvrđena bolest ili na drugim gospodarstvima koja su mogla biti zaražena uzročnikom TSE-a ili su bila hranjena istom hranom za životinje ili izložena izvoru kontaminacije,
    - kretanje potencijalno kontaminirane hrane za životinje ili drugog materijala ili bilo kojeg drugog načina prijenosa kojim se uzročnik TSE-a mogao prenijeti u ili iz odnosnog gospodarstva;
  - u slučaju ovaca i koza:
    - i drugi preživači na gospodarstvu na kojemu je životinja u koje je potvrđena bolest,
    - ukoliko je moguće ustanoviti, roditelje, a u slučaju ženki sve zametke, jajne stanice i posljednje potomstvo ženke u koje je potvrđena bolest,
    - sve druge ovce i koze na gospodarstvu na kojemu je životinja u koje je potvrđena bolest, uz one navedene u alineji drugoj ove podtočke,
    - mogući izvor zaraze i identifikacija drugih gospodarstava na kojima su životinje, zameci ili jajne stanice koje su mogle biti zaražene uzročnikom TSE-a ili su bile izložene istoj hrani za životinje ili izvoru kontaminacije,
    - kretanje potencijalno kontaminirane hrane za životinje ili drugog materijala ili bilo kojeg drugog načina prijenosa kojim se uzročnik TSE-a mogao prenijeti u ili iz odnosnog gospodarstva.
- Mjere iz članka 15. stavkom (1) točkom c) Pravilnika moraju obuhvaćati najmanje:
  - U slučaju potvrđenog BSE-a u goveda, usmrćivanje i potpuno uništavanje goveda identificiranih istraživanjem iz točke 1. podtočke a) alineje druge i treće ovoga Poglavlja, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti:
    - ne usmrtiti i uništiti sve životinje iz kohorte iz točke 1. podtočke a) alineje treće ovoga Poglavlja ukoliko je dokazano da takva životinja nije hranjena istom hranom kao zaražena životinja,
    - odgoditi usmrćivanje i uništavanje životinja kohorte iz točke 1. podtočke a) alineje treće ovoga Poglavlja do kraja njihovog proizvodnog života, pod uvjetom da se radi o bikovima koji se neprekidno drže u centru za sakupljanje sjemena i da se može osigurati da ih se nakon uginuća potpuno uništi.
  - U slučaju sumnje na TSE u ovce ili koze na gospodarstvu, sve ostale ovce i koze s toga gospodarstva moraju biti stavljene pod režim službenog ograničenja kretanja sve dok se ne dobiju rezultati pretraživanja. Ukoliko postoji dokaz da gospodarstvo, na kojemu je životinja bila prisutna kad se posumnjalo na TSE, vjerojatno nije gospodarstvo na kojemu je životinja bila izložena TSE-u, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti da se ostala gospodarstva ili samo gospodarstvo na kojemu je došlo do izlaganja stavi pod službenu kontrolu ovisno o dostupnim epidemiološkim podacima. Mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od ovaca i koza sa gospodarstva koje je stavljeno pod službenu kontrolu, koji se nalaze na gospodarstvu od nadnevka kada se postavila sumnja na TSE i do dobivanja potvrđenih rezultata pretraživanja, mogu se koristiti samo na tom gospodarstvu.
  - Ukoliko se potvrdi TSE u ovce ili koze:
    - ako se BSE ne može isključiti nakon testiranja u više laboratorija sukladno postupku iz Pravitka X. poglavlje C. točki 3.2. podtočki c) Pravilnika, usmrćuju se i uništavaju sve životinje, zameci i jajne stanice identificirani istraživanjem navedenim u drugoj do pete alineje točke 1.b) ovoga Poglavlja. Mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od životinja koje trebaju biti uništene koje su se nalazile na gospodarstvu između nadnevka potvrde da se BSE ne može isključiti i nadnevka potpunog uništavanja životinja, moraju biti uništeni.
    - ako je BSE isključen sukladno postupku navedenom u Pravitku X. poglavlju C točki 3.2. podtočki c) Pravilnika, temeljem odluke Ureda:
      - sve životinje, zameci i jajne stanice identificirani ispitivanjem navedenim u točki 1. podtočki b)

alineji drugoj i trećoj ovoga Poglavlja usmrćuju se i uništavaju. U slučaju kada je potvrđeni TSE klasični skrepi, mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od životinja koje treba uništiti i koje su bile prisutne na gospodarstvu između nadnevka potvrde klasičnog skrepija i nadnevka potpunog uništenja životinja ne smiju biti korišteni za hranidbu preživača, osim za hranidbu preživača na dotičnom gospodarstvu. Stavljanje na tržište takvih proizvoda kao hrane za hranidbu nepreživača ograničeno je na područje unutar zemlje. Komercijalni dokument koji prati pošiljku takvih proizvoda i bilo koje pakiranje koje sadrži takvu pošiljku mora biti jasno označeno riječima: "ne smije se koristiti za hranidbu preživača". Uporaba i skladištenje hrane za životinje koja sadrži takve proizvode mora biti zabranjena na posjedu gdje se drže preživači. Hrana za životinje u rasutom stanju koja sadrži takve proizvode mora se prevoziti vozilima kojima se ne prevozi hrana za preživače u isto vrijeme. Ukoliko se takva vozila naknadno koriste za prijevoz hrane za preživače, ista se moraju temeljito očistiti kako bi se izbjegla unakrižna kontaminacija sukladno postupku odobrenom od Ureda uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Uvjeti iz točke 3. ovoga Poglavlja primjenjuju se na gospodarstvo;
ili se

- (ii) sve životinje, zameci i jajne stanice identificirani ispitivanjem navedenim u drugoj i trećoj alineji točke 1.b) ovoga Poglavlja usmrćuju i uništavaju, osim:
  - rasplodnih ovnova genotipa ARR/ARR,
  - rasplodnih ovaca koje nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ i, ukoliko su takve rasplodne ovce brede u doba istraživanja, janjadi ojanjene nakon toga, ukoliko njihov genotip udovoljava zahtjevima ovoga podstavka,
  - ovaca koje nose barem jedan alel ARR, namijenjenih isključivo za klanje,
  - ako Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH tako odluči, ovaca i koza mladih od tri mjeseca koje su namijenjene isključivo za klanje.

U slučaju kada je potvrđeni TSE klasični skrepi, mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od životinja koje treba uništiti i koje su bile prisutne na gospodarstvu između nadnevka potvrde klasičnog skrepija i nadnevka potpunog uništenja životinja, ne smiju biti korišteni za hranidbu preživača osim za hranidbu preživača na dotičnom gospodarstvu. Stavljanje na tržište takvih proizvoda kao hrane za hranidbu nepreživača mora biti ograničeno na područje zemlje. U komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku takvih proizvoda i bilo koje pakiranje koje sadrži takvu pošiljku mora biti navedeno: "ne smije se koristiti za hranidbu preživača". Uporaba i skladištenje hrane za životinje koja sadrži takve proizvode mora biti zabranjena na posjedu gdje se drže preživači. Hrana za životinje u rasutom stanju koja sadrži takve proizvode mora se prevoziti vozilima kojima se ne prevozi hrana za preživače u isto vrijeme. Ukoliko se takva vozila naknadno koriste za prijevoz hrane za preživače, ista se moraju temeljito očistiti kako bi se izbjegla unakrižna kontaminacija sukladno postupku odobrenom od Ureda uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Na gospodarstvo se primjenjuju uvjeti utvrđeni u točki 3. ovoga Poglavlja;
ili

- (iii) Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti ne usmrćiti i uništiti životinje identificirane istraživanjem navedenim u točki 1. podtočki b) alineji drugoj i

trećoj ovoga Poglavlja kad je teško dobiti zamjenske ovce poznatog genotipa ili ako je učestalost alela ARR unutar pasmine ili gospodarstva niska, ili ako se to smatra nužnim radi izbjegavanja križanja unutar srodstva, ili na temelju opravdanog razmatranja svih epidemioloških čimbenika. Na gospodarstvu se primjenjuju uvjeti utvrđeni u točki 4. ovoga Poglavlja;

- (c) odstupajući od mjera utvrđenih u podtočki b) ove točke i samo ako je slučaj TSE koji je potvrđen na gospodarstvu atipičan slučaj skrepi, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti primijeniti mjere propisane u točki 5. ovoga Poglavlja.
- (d) Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti:
  - (i) zamijeniti usmrćivanje i uništavanje svih životinja navedenih u podtočki b) alineji (i) ove točke klanjem za prehranu ljudi;
  - (ii) zamijeniti usmrćivanje i uništavanje životinja navedenih u podtočki (b) alineji (ii) ove točke klanjem za prehranu ljudi pod uvjetom da:
    - su životinje zaklane na području zemlje,
    - se sve životinje starije od 18 mjeseci ili koje imaju više od dva trajna sjekutića i koje se kolju za prehranu ljudi, testiraju na prisutnost TSE sukladno laboratorijskim metodama navedenim u Pravitku X. poglavlju C točki 3.2. podtočki b) Pravilnika;
- e) određuje se genotip bjelančevine priona ovaca, maksimalno 50 usmrćenih i uništenih ili zaklanih za prehranu ljudi sukladno podtočki b) alinejama (i) i (iii) ove točke;
- f) kad je učestalost alela ARR kod pasmine ili na gospodarstvu niska ili je nema, ili kad se to smatra nužnim radi izbjegavanja križanja unutar srodstva, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odgoditi uništavanje životinja navedenih u točki 2.3. podtočki b) alinejama (i) i (ii) ovoga Poglavlja do pet uzgojnih godina pod uvjetom da na gospodarstvu nije prisutan niti jedan rasplodni ovan osim onih s ARR/ARR genotipom.

U slučaju ovaca i koza držanih radi proizvodnje mlijeka koje se stavlja na tržište, uništavanje životinja može biti odgođeno za najviše 18 mjeseci.

2.4. Ako je zaražena životinja uvedena s drugog gospodarstva, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti, na temelju povijesti slučaja, primijeniti mjere iskorjenjivanja na gospodarstvu podrijetla dodatno, ili gospodarstva na kojemu je potvrđena zaraza; u slučaju ako se zemljište koristi za zajedničku ispašu više od jednoga stada, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti ograničiti primjenu tih mjera na samo jedno stado, na temelju opravdanog razmatranja svih epidemioloških čimbenika; kad se na jednom gospodarstvu drži više od jednog stada, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti ograničiti primjenu tih mjera na stado u kojem je dokazana TSE, pod uvjetom da je dokazano da su stada držana odvojeno i da je malo vjerojatno širenje zaraze među stadima bilo izravnim ili neizravnim kontaktom.

3. Nakon što su na gospodarstvu provedene mjere sukladno točki 2.3. podtoč. a) i b) alinejama (i) i (ii) ovoga Poglavlja:

- 3.1. Samo se slijedeće životinje mogu uvesti na gospodarstvo(a):
  - a) ovnovi genotipa ARR/ARR;
  - b) ovce koje nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ;
  - c) koze, pod uvjetom da:
    - (i) na gospodarstvu nema ni jedne ovce za rasplod osim onih s genotipovima navedenim u toč. a) i b);
    - (ii) je nakon depopulacije, u svim objektima za životinje na gospodarstvu provedeno temeljito čišćenje i dezinfekcija.

- 3.2. Na gospodarstvu (ima) se mogu koristiti samo slijedeći proizvodi pri rasplodu ovaca:
- sjeme ovnova genotipa ARR/ARR;
  - zameci koji nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ.
- 3.3. Kretanje životinja s gospodarstva podliježe slijedećim uvjetima:
- kretanje ARR/ARR ovaca s gospodarstva ne podliježe nikakvim ograničenjima;
  - ovce koje nose samo jedan alel ARR smiju se premještati s gospodarstva samo izravno na klanje za prehranu ljudi ili u svrhu uništenja; iznimno:
    - ovce koje nose jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ mogu se premještati na druga gospodarstva koja se nalaze pod ograničenjem zbog primjene mjera sukladno točki 2.3. podtočki b) alineji (ii) ili točki 4. ovoga Poglavlja,
    - ako tako odluči Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, janjad i jarad mogu se premještati na drugo gospodarstvo samo u svrhu toga prije klanja; na određirom gospodarstvu ne smiju biti nikakve druge ovce ili koze osim onih koje su u tovu prije klanja i gospodarstvo ne smije otpremati žive ovce ili koze na druga gospodarstva, osim za izravno klanje na području odnosno zemlje;
  - koze se smiju premještati pod uvjetom da je gospodarstvo podvrgnuto sustavnom praćenju na TSE, uključujući testiranje svih koza starijih od 18 mjeseci i:
    - zaklanih za prehranu ljudi na kraju njihovog proizvodnog života; ili
    - uginulih ili usmrćenih na gospodarstvu, a koje udovoljavaju uvjetima propisanim u Privitku III. Poglavlju A Dijelu II. točki 3 Pravilnika;
  - ako tako odluči Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, janjad i jarad mlađa od tri mjeseca starosti smije se premještati s gospodarstva na izravno klanje za prehranu ljudi.
- 3.4. Ograničenja navedena u toč. 3.1, 3.2. i 3.3. ovoga Poglavlja moraju se i dalje primjenjivati na gospodarstvu u razdoblju od dvije godine od:
- dana stjecanja statusa ARR/ARR svih ovaca na gospodarstvu; ili
  - posljednjeg dana kad je ovca ili koza držana u objektu; ili
  - dana kad je započelo intenzivnije sustavno praćenje na TSE navedeno u točki 3.3. podtočki c) ovoga Poglavlja; ili
  - dana kad su svi rasplodni ovnovi na gospodarstvu ARR/ARR genotipa i sve rasplodne ovce koje nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ, pod uvjetom da se tijekom dvogodišnjeg razdoblja dobivaju negativni nalazi TSE testiranja slijedećih životinja starijih od 18 mjeseci:
    - godišnji uzorak ovaca zaklanih za prehranu ljudi na kraju njihovog proizvodnog života sukladno veličini uzorka navedenoj u Tablici Privitka III. Poglavlja A Dijela II. točki 5. Pravilnika, i
    - svih ovaca navedenih u Privitku III. Poglavlju A Dijelu II. točki 3. Pravilnika koje su uginule ili usmrćene na gospodarstvu.
4. Temeljem primjene mjera na gospodarstvu propisanih točkom 2.3. podtočkom b) alinejom (iii) ovoga Poglavlja i tijekom razdoblja od dvije uzgojne godine nakon otkrivanja posljednjega slučaja TSE-a:
- moraju se identificirati sve ovce i koze na gospodarstvu;
  - sve ovce i koze na gospodarstvu smiju se premještati samo unutar područja odnosno zemlje na klanje za prehranu ljudi ili u svrhu uništenja; sve životinje starije od 18 mjeseci zaklane za prehranu ljudi testiraju se na prisutnost TSE sukladno laboratorijskim metodama propisanim u Privitku X. poglavlju C točki 3.2. podtočki b) Pravilnika;
  - Ured, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, mora osigurati da se zameci i jajne stanice ne otpremaju s gospodarstva;
  - na gospodarstvu se može koristiti samo sjeme ovnova genotipa ARR/ARR i zameci koji nose barem jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ;
  - sve ovce i koze starije od 18 mjeseci koje su uginule ili su usmrćene na gospodarstvu podvrgavaju se testiranju na TSE;
  - na gospodarstvo se smiju uvoditi samo mužjaci genotipa ARR/ARR i ovce s gospodarstava na kojima nisu utvrđeni slučajevi TSE-a ili iz stada koja udovoljavaju uvjetima navedenim u točki 3.4. ovoga Poglavlja;
  - na gospodarstvo se mogu uvoditi samo mužjaci genotipa ARR/ARR i ovce s gospodarstava na kojima nije utvrđen niti jedan slučaj TSE-a ili iz stada koja udovoljavaju uvjetima iz točke 3.4. ovoga Poglavlja;
  - sve ovce i koze na gospodarstvu podliježu ograničenjima zajedničke ispaše koja određuje Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, na temelju razmatranja epidemioloških čimbenika;
  - odstupajući od podtočke b) ove točke, ako tako odluči, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, janjad i jarad mogu se premještati na drugo gospodarstvo unutar zemlje samo u svrhu tova prije klanja, pod uvjetom da na određirom gospodarstvu nema drugih ovaca ili koza osim onih u tovu prije klanja, i da gospodarstvo ne otprema žive ovce ili koze na druga gospodarstva, osim na izravno klanje unutar područja zemlje
5. Na temelju primjene odstupanja propisanih točkom 2.3. podtočkom c) ovoga Poglavlja, primjenjuju se slijedeće mjere:
- ili usmrćivanje i uništavanje svih životinja, zametaka i jajnih stanica identificiranih u ispitivanju navedenom u točki 1. podtočki (b) alinejama drugoj i trećoj ovoga Poglavlja. Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može donijeti odluku o utvrđivanju genotipa bjelančevina priona ovaca koje su usmrćene i uništene;
  - ili, tijekom dvije uzgojne godine nakon utvrđivanje posljednjega slučaja TSE-a, najmanje slijedeće mjere:
    - identificiraju se sve ovce i koze na gospodarstvu;
    - gospodarstvo se mora podvrgnuti intenzivnijem sustavnom praćenju na TSE tijekom dvogodišnjeg razdoblja, uključujući testiranje svih ovaca i koza starijih od 18 mjeseci i zaklanih za prehranu ljudi i svih ovaca i koza starijih od 18 mjeseci koje su uginule ili usmrćene na gospodarstvu;
    - Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, mora osigurati da se žive ovce i koze, zameci i jajne stanice s gospodarstva ne otpremaju u druge zemlje.
6. Kad se utvrde dodatni slučajevi TSE u stadima u kojima se primjenjuju odstupanja, ponovno se moraju procijeniti uvjeti za odobravanje istih.
- POGLAVLJE B**
- MINIMALNI ZAHTJEVI ZA UZGOJNE PROGRAME KOJIMA JE SVRHA POSTIZANJE OTPORNOSTI NA TSE OVACA SUKLADNO ČLANKU 8. PRAVILNIKA DIO 1 OPĆI ZAHTJEVI**
- Uzgojni program primjenjuje se na stada visoke genetske vrijednosti.
  - Uspostavlja se baza podataka koja sadrži najmanje slijedeće podatke:
    - identitet, pasminu i broj životinja u svim stadima koja sudjeluju u uzgojnom programu;
    - identifikaciju pojedinačnih životinja uzorkovanih u uzgojnom programu;

- c) rezultate testova genotipizacije.
3. Uspostavlja se sustav jedinstvene certifikacije u kojem se potvrđuje genotip svake životinje uzorkovane u uzgojnom programu prema njezinom individualnom identifikacijskom broju.
  4. Uspostavlja se sustav identifikacije životinja i uzoraka, obrade uzoraka i ispostave nalaza koji umanjuje mogućnost ljudske pogreške. Učinkovitost tog sustava podložna je redovitom nasumičnom provjeravanju.
  5. Provodi se genotipizacija krvi ili drugih tkiva sakupljenih za potrebe uzgojnog programa u laboratorijima koji su tim programom odobreni.
  6. Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može pomoći udrugama za uzgoj da uspostave gensku banku koja se sastoji od sjemena, jajnih stanica i/ili zametaka reprezentativnih za genotipove bjelančevina priona koji će vjerojatno postati rijetki kao rezultat uzgojnog programa.
  7. Uzgojni programi se sastavljaju za svaku pasminu uzimajući u obzir:
    - a) učestalost različitih alela unutar pasmine;
    - b) rijetkost pasmine;
    - c) izbjegavanje križanja u srodstvu ili genetskog rasapa.

DIO 2. POSEBNA PRAVILA ZA STADA KOJA SUDJELUJU U PROGRAMU

1. Uzgojni program usmjeren je na povećavanje učestalosti alela ARR unutar stada ovaca, istovremeno smanjujući prevalenciju onih alela za koje se pokazalo da doprinose prijemljivosti na TSE.
2. Minimalni uvjeti za stada koja sudjeluju su sljedeći:
  - a) sve životinje u stadu koje se trebaju genotipizirati identificiraju se pojedinačno korištenjem sigurnih sredstava;
  - b) svi ovnovi namijenjeni za rasplod unutar stada genotipiziraju se prije korištenja za rasplod;
  - c) bilo koji mužjak koji nosi alel VRQ treba se zaklati ili kastrirati unutar šest mjeseci od određivanja njegovog genotipa; bilo koja takva životinja ne smije napuštati gospodarstvo osim radi klanja;
  - d) ženke za koje je poznato da nose alel VRQ ne smiju napustiti gospodarstvo osim radi klanja;
  - e) mužjaci, uključujući donore sjemena korištenog za umjetno osjemenjivanje, osim onih potvrđenih uzgojnim programom, ne koriste se za rasplod unutar stada.
3. Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može dodijeliti izuzeća od zahtjeva propisanih u točki 2. podtoč. c) i d) ovoga Dijela radi zaštite pasmine i proizvodnih karakteristika.

DIO 3. OKVIR ZA PREPOZNAVANJE STATUSA STADA OVACA OTPORNIH NA TSE

1. Okvirom je prepoznat status stada ovaca otpornih na TSE koje su radi sudjelovanja u uzgojnom programu propisanim člankom 8. Pravilnika udovoljile načelima koje program zahtijeva.

Prepoznavanje se dodjeljuje na barem sljedeće dvije razine:

  - a) stada razine I. su stada sastavljena u cijelosti od ovaca s genotipom ARR/ARR.
  - b) stada razine II. su stada čije je potomstvo isključivo potomstvo ovnova s genotipom ARR/ARR.

Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, u interesu potreba odlučuje o odobravanju daljnjih razina.
2. Redovito nasumično uzorkovanje ovaca iz TSE otpornih stada provodi se:
  - a) na gospodarstvu ili u klaonici radi potvrđivanja njihovog genotipa;
  - b) u slučaju stada razine I, na životinjama starijim od 18 mjeseci u klaonici, radi testiranja na TSE sukladno Pravitku III. Pravilnika.

PRIVITAK VIII.

STAVLJANJE NA TRŽIŠTE I IZVOZ

POGLAVLJE A

UVJETI ZA PROMET ŽIVIM ŽIVOTINJAMA, SJEMENOM I ZAMECIMA

I. UVJETI KOJI SE PRIMJENJUJU NA OVCE I KOZE, NJIHOVO SJEME I ZAMETKE.

Na promet ovcama i kozama primjenjuju se sljedeći uvjeti:

- a) ovce i koze za rasplod moraju biti ili ovce prion-proteinskog genotipa ARR/ARR, kako je određeno u posebnim propisima o minimalnim zahtjevima za pretraživanja prion-proteinskog genotipa rasplodnih ovaca ili ovce koje su od rođenja ili posljednje tri godine kontinuirano boravile na gospodarstvu ili gospodarstvima koja već najmanje tri godine ispunjavaju sljedeće uvjete:
  - (i) uvjeti:
    - da su podvrgnuta službenim veterinarskim kontrolama,
    - da su životinje označene,
    - da nije bio potvrđen ni jedan slučaj skrepi,
    - da se obavlja kontrola putem uzimanja uzoraka od starih ženki namijenjenih klanju,
    - da se ženke, izuzevši ovce prion-proteinskog genotipa ARR/ARR dovode na gospodarstvo samo ako potječu s gospodarstva koje ispunjava iste zahtjeve.

Gospodarstvo ili gospodarstva moraju ispunjavati sljedeće uvjete:

- sve životinje iz Privitka III. Poglavlja A Dijela II. točke 3. Pravilnika starije od 18 mjeseci, koje su uginule ili bile usmrćene na gospodarstvu moraju biti testirane na skrepi sukladno laboratorijskim metodama navedenim u Pravitku X. Poglavlju C točki 3.2. podtočki b) Pravilnika, i
- ovce i koze, osim ovaca prion-proteinskog genotipa ARR/ARR mogu se uvoditi na gospodarstvo samo ukoliko potječu s gospodarstva koje ispunjava iste uvjete.
- (ii) mora biti ispunjeno sljedeće:
  - da su podvrgnuta službenim veterinarskim kontrolama,
  - da su životinje označene sukladno posebnim propisima,
  - da nije bio potvrđen ni jedan slučaj skrepi,
  - da su sve životinje iz Privitka III. Poglavlja A Dijela II. točke 3. Pravilnika starije od 18 mjeseci, koje su uginule ili bile usmrćene na gospodarstvu testirane na skrepi sukladno laboratorijskim metodama navedenim u Pravitku X. Poglavlju C, točki 3. 2. podtočki b) Pravilnika,
  - ovce i koze, izuzevši ovce prion-proteinskog genotipa ARR/ARR mogu se uvoditi na gospodarstvo samo ukoliko potječu s gospodarstva koje ispunjava iste uvjete.

Ukoliko su životinje namijenjene za izvoz u neku zemlju članicu Europske unije koja na svom području ili dijelu područja primjenjuje odredbe iz točke b) ili c) ovoga Dijela, ovce i koze za rasplod moraju ispunjavati dodatna jamstva, opća ili specifična, koja su određena sukladno posebnim propisom.

- b) Ukoliko Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, propiše obavezan ili dragovoljan program za suzbijanje skrepja za cijelo ili dio područja zemlje, u njemu moraju biti navedeni sljedeći podaci:
  - rasprostranjenost bolesti u zemlji,
  - razlozi za provođenje programa, vodeći računa o važnosti bolesti i omjeru troškova/koristi,
  - zemljopisno područje u kojem će se program provoditi,

- statusne kategorije određene za gospodarstva te standarde koje mora postići svaka takva kategorija,
  - postupci testiranja koji će se koristiti,
  - postupci praćenja provedbe programa,
  - radnje koje treba poduzeti ako, iz bilo kojeg razloga, neko gospodarstvo izgubi svoj status,
  - mjere koje treba poduzeti ako rezultati ispitivanja provedenih sukladno odredbama iz tog programa budu pozitivni.
- c) ukoliko Ured utvrdi da na području ili dijelu područja zemlje slobodna od skrepija, dokumentirat će:
- povijest pojave bolesti na području zemlje,
  - rezultate testova iz programa nadziranja temeljenih na serološkom, mikrobiološkom, patološkom ili epidemiološkom istraživanju,
  - razdoblje tijekom kojega se provodilo nadziranje,
  - postupci za potvrđivanje odsutnosti bolesti.
- d) sjeme i zamci ovaca i koza moraju:
- (i) biti sakupljeni od životinja koje su bile kontinuirano od rođenja ili u posljednje tri godine njihova života, držane na gospodarstvu ili gospodarstvima koja udovoljavaju zahtjevima navedenim u točki a) podtočki (i) ovoga Dijela ili, ukoliko odgovara, točki a) podtočki (ii) ovoga Dijela najmanje tri godine, ili
  - (ii) u slučaju sjemena ovaca, biti prikupljeno od muških životinja prion-proteinskog genotipa ARR/ARR kako je određeno u posebnom propisu o minimalnim zahtjevima za pretraživanja prion-proteinskog genotipa pasmina ovaca, ili
  - (iii) u slučaju zametaka ovaca, biti sakupljeni od životinja prion-proteinskog genotipa ARR/ARR kako je određeno u posebnom propisu o minimalnim zahtjevima za pretraživanja prion-proteinskog genotipa pasmina ovaca.

POGLAVLJE B**UVJETI KOJI SE ODOSE NA POTOMKE ŽIVOTINJA
KOD KOJIH SE SUMNJA ILI JE POTVRĐENA TSE, IZ
ČLANKA 17. STAVKA (2) PRAVILNIKA**

Zabranjeno je stavljanje na tržište posljednjih potomaka koje su otelile ženke goveda zaražene nekom TSE, odnosno ojarile ili ojarile ovce ili koze s potvrđenim BSE, tijekom prethodnog dvogodišnjeg razdoblja ili tijekom razdoblja nakon pojave prvih kliničkih znakova bolesti.

POGLAVLJE C**UVJETI ZA PROMET ODREĐENIM PROIZVODIMA
ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA****ODJELJAK A PROIZVODI**

Slijedeći proizvodi životinjskog podrijetla izuzeti su od zabrane iz članka 18. stavka (3) i stavka (4) Pravilnika, pod uvjetom da su podrijetlom od goveda, ovaca i koza koje udovoljavaju zahtjevima Odjeljka B ovoga Poglavlja:

- svježe meso
- mljeveno meso
- pripravci od mesa
- proizvodi od mesa.

ODJELJAK B ZAHTJEVI

Proizvodi iz Odjeljka A ovoga Poglavlja moraju udovoljavati slijedećim zahtjevima:

- a) goveda, ovce i koze od kojih su dobiveni proizvodi životinjskog podrijetla nisu hranjene mesno-koštanim brašnom ili masnoćama dobivenim od preživača i koje su prošle *ante mortem* i *post mortem* preglede;
- b) goveda, ovce i koze od kojih su dobiveni proizvodi životinjskog podrijetla nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizganim plinom u kranijalnu šupljinu ili usmrćene istim načinom ili zaklane nakon omamljivanja razaranjem središnjeg živčanog tkiva pomoću šipke uvedene u kranijalnu šupljinu;

- c) proizvodi životinjskog podrijetla dobiveni od goveda, ovaca i koza ne potječu od:
  - (i) materijala specifičnog rizika kako je određeno u Pravitku V. Pravilnika;
  - (ii) živčanih i limfatičkih tkiva izloženih tijekom postupka iskoštavanja; i
  - (iii) mehanički odvojenog mesa dobivenog od kostiju goveda, ovaca ili koza.

POGLAVLJE D UVJETI KOJI SE PRIMJENJUJU NA IZVOZ

Živa goveda i proizvodi životinjskog podrijetla dobiveni od goveda - u slučaju izvoza - moraju ispunjavati uvjete određene Pravilnikom.

PRIVITAK IX.**UVOZ ŽIVIH ŽIVOTINJA, ZAMETAKA, JAJNIH STANICA
I PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA****POGLAVLJE B UVOZ GOVEDA****ODJELJAK A****UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE ZANEMARIVOG BSE
RIZIKA**

Goveda koja se uvoze iz zemlje ili regije sa zanemarivim rizikom na BSE moraju imati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da su životinje oteljene i neprekidno držane u zemlji ili području klasificiranom kao zemlja ili regija koja predstavlja zanemarivi rizik od BSE-a;
- b) da su životinje identificirane trajnim identifikacijskim sustavom koji omogućava praćenje do plotkinje iz stada od kojih su potekle, te da nisu izložena goveda kako je opisano u Pravitku II. Poglavlju C Dijelu I. točki (4) podtočki b) alineji (iv) Pravilnika; i
- c) da su, ukoliko je u odnosnoj zemlji bilo domaćih BSE slučajeva, životinje oteljene nakon nadnevka od kojeg je učinkovito provedena zabrana hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobivenim od preživača ili nakon nadnevka oteljenja zadnjeg domaćeg BSE slučaja ukoliko je oteljen nakon nadnevka zabrane hranidbe.

ODJELJAK B**UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S KONTROLIRANIM
RIZIKOM NA BSE**

Goveda koja se uvoze iz zemlje ili regije sa kontroliranim rizikom na BSE moraju imati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da je zemlja ili regija klasificirana kao zemlja ili regija koje predstavlja kontrolirani rizik od BSE-a;
- b) da su životinje identificirane trajnim identifikacijskim sustavom koji omogućava praćenje do plotkinje iz stada od kojih su potekle, te da nisu izložena goveda kako je opisano u Pravitku II. Poglavlju C Dijelu II. točki (4) podtočki (b) alineji (iv) Pravilnika;
- c) da su životinje oteljene nakon nadnevka od kojeg je učinkovito provedena zabrana hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobivenim od preživača ili nakon nadnevka oteljenja zadnjeg domaćeg BSE slučaja ukoliko je oteljen nakon nadnevka zabrane hranidbe.

ODJELJAK C**UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S NEUTVRĐENIM
RIZIKOM OD POJAVE BSE-a**

Goveda koja se uvoze iz zemlje ili regije sa neutvrđenim rizikom na BSE moraju imati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da je zemlja ili regija klasificirana kao zemlja ili regija s neutvrđenim BSE rizikom;
- b) da su životinje identificirane trajnim identifikacijskim sustavom koji omogućava praćenje do plotkinje iz stada od kojih su potekle, te da nisu izložena goveda kako je opisano u Pravitku II. Poglavlju C Dijelu II. točki (4) podtočki b) alineji (iv) Pravilnika;

- c) da su životinje oteľjene barem dvije godine od nadnevka kada je uspješno provedena zabrana hranidbe preživaa mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobivenim od preživaa ili nakon nadnevka oteľjenja posljednjeg domaćeg BSE slućaja ukoliko je oteľjen nakon nadnevka zabrane hranidbe.

POGLAVLJE C**UVOZ PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA OD GOVEDA, OVACA ILI KOZA****ODJELJAK A PROIZVODI**

Slijedeći proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza, kako je određeno posebnim propisima o higijeni hrane životinjskog podrijetla, navedeni dolje, podvrgavaju se uvjetima propisanim u Odjeljcima B, C i D ovisno od kategorije rizika od BSE-a zemlje podrijetla:

- svježe meso
- mljeveno meso i pripravci od mesa
- proizvodi od mesa
- prerađena crijeva
- topljene životinjske masti
- masnoće, i
- želatina.

ODJELJAK B**UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE SA ZANEMARIVIM RIZIKOM OD POJAVE BSE**

Uvoz proizvoda podrijetlom od goveda, ovaca i koza iz Odjeljka A ovoga Poglavlja iz zemlje ili područja sa zanemarivim rizikom od BSE-a prati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da je zemlja ili regija klasificirana kao zemlja ili regija sa zanemarivim rizikom od BSE-a;
- b) da su životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u zemlji sa zanemarivim rizikom od BSE-a i da su prošle *ante mortem* i *post mortem* pretrage;
- c) ukoliko je u zemlji ili području bilo domaćih BSE slućajeva:
  - (i) ukoliko su životinje rođene nakon nadnevka od kojeg je uspješno provedena zabrana hranidbe preživaa mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobivenim od preživaa; ili
  - (ii) proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadrže i nisu dobiveni od materijala specificiranoga rizika kako je određeno Pravitkom V. Pravilnika, ili mehanićki otkoštenog mesa od kostiju goveda, ovaca ili koza.

ODJELJAK C**UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S KONTROLIRANIM RIZIKOM OD POJAVE BSE-A**

1. Uvoz proizvoda podrijetlom od goveda, ovaca i koza iz Odjeljka A ovoga Poglavlja iz zemlje ili regije sa kontroliranim rizikom od BSE-a prati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da je zemlja ili regija klasificirana kao zemlja ili regija sa kontroliranim rizikom od BSE-a;
- b) da su životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza prošle *ante mortem* i *post mortem* pretrage;
- c) životinje od kojih su dobiveni proizvodi životinjskog podrijetla od goveda, ovaca i koza nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizganim plinom u kranijalnu šupljinu ili usmrćene istim načinom ili zaklane nakon omamljivanja razaranjem središnjeg živćanog tkiva pomoću šipke uvedene u kranijalnu šupljinu;
- d) da proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadrže i nisu izvedeni od materijala specificiranoga rizika iz Pravitka V. Pravilnika, ili mehanićki odvojenog mesa od kostiju goveda, ovaca ili koza.

2. Iznimno od toćke 1.d), mogu se uvoziti trupovi, polovice trupova ili polovice trupova izrezane u najviše tri veleprodajna reza, te ćetvrti koje ne sadrže materijal specificiranoga rizika osim kraljeźnice, ukljućujući dorzalni korijen ganglija.

3. Kada se ne zahtijeva odstranjivanje kraljeźnice, trupovi ili veleprodajni rezovi trupova goveda koji sadrže kraljeźnice, oznaćavaju se plavom crtom na etiketi sukladno posebnim propisima.

4. U slućaju uvoza, broj trupova goveda ili veleprodajnih rezova trupova od kojih se zahtijeva odstranjivanje kraljeźnice, kao i broj za koji se ne zahtijeva odstranjivanje kraljeźnice, mora biti naveden na dokumentu sukladno Odluci veterinarskim pregledima životinja u prometu preko granice Bosne i Hercegovine, Odlukom o načinu obavljanja veterinarskog pregleda hrane za životinje, veterinarskih lijekova, medicinskih pomagala, otpadaka životinjskog podrijetla i drugih tvari kojima se moće prenijeti zarazna bolest u prometu preko granice Bosne i Hercegovine ("Sluźbeni glasnik BiH", broj 42/06) i posebnim propisima iz ove oblasti.

5. U slućaju crijeva izvornog podrijetla iz zemlje ili regije sa zanemarivim BSE rizikom, pri uvozu obrađanih crijeva u certifikatu se potvrđuje slijedeće;

- a) zemlja ili regija je svrstana kao zemlja ili regija sa kontroliranim BSE rizikom;
- b) da su životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u zemlji sa zanemarivim rizikom od BSE-a i da su prošle *ante mortem* i *post mortem* pretrage;
- c) ukoliko crijeva izvorno potjeću iz zemlje ili regije u kojoj je potvrđen domaći BSE slućaj:
  - (i) ukoliko su životinje rođene nakon nadnevka od kojeg je uspješno provedena zabrana hranidbe preživaa mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobivenim od preživaa; ili
  - (ii) proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadrže i nisu dobiveni od materijala specificiranoga rizika kako je određeno Pravitkom V. Pravilnika.

ODJELJAK D**UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S NEUTVRĐENIM BSE RIZIKOM**

1. Uvoz proizvoda podrijetlom od goveda, ovaca i koza navedenih u Odjeljku A ovoga Poglavlja iz zemlje ili područja sa neutvrđenim BSE rizikom prati certifikat kojim se potvrđuje:

- a) da proizvodi dobiveni od goveda, ovaca i koza potjeću od životinja koje nisu bile hranjene mesno-koštanim brašnom ili masnoćama dobivenim od preživaa i da su prošle *ante mortem* i *post mortem* pretrage;
  - b) životinje od kojih su dobiveni proizvodi životinjskog podrijetla od goveda, ovaca i koza nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizganim plinom u kranijalnu šupljinu ili usmrćene istim načinom ili zaklane nakon omamljivanja razaranjem središnjeg živćanog tkiva pomoću šipke uvedene u kranijalnu šupljinu;
  - c) da proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza nisu dobiveni od:
    - (i) materijala specificiranoga rizika određenog u Pravitku V. Pravilnika;
    - (ii) živćanog i limfatićkog tkiva izloženog tijekom postupka iskoštavanja;
    - (iii) mehanićki odvojenog mesa dobivenog od kostiju goveda, ovaca ili koza.
2. Iznimno od toćke 1. podtoćke c) ovoga Odjeljka, mogu se uvoziti trupovi, polovice trupova ili polovice trupova izrezane u najviše tri veleprodajna reza, te ćetvrti koje ne sadrže materijal specificiranoga rizika osim kraljeźnice, ukljućujući dorzalni korijen ganglija.

3. Kada se ne zahtijeva odstranjivanje kralježnice, trupovi ili veleprodajni rezovi trupova goveda koji sadrže kralježnice, označavaju se plavom crtom na etiketi sukladno posebnim propisima.
4. U slučaju uvoza, broj trupova goveda ili veleprodajnih rezova trupova od kojih se zahtijeva odstranjivanje kralježnice, kao i broj za koji se ne zahtijeva odstranjivanje kralježnice, mora biti naveden na dokumentu sukladno Odluci veterinarskim pregledima životinja u prometu preko granice BiH, Odlukom o načinu obavljanja veterinarskog pregleda hrane za životinje, veterinarskih lijekova, medicinskih pomagala, otpadaka životinjskog podrijetla i drugih tvari kojima se može prenijeti zarazna bolest u prometu preko granice Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 42/06) i posebnim propisima iz ove oblasti.
5. U slučaju da crijeva izvorno potječu iz zemlje ili regije zanemarljivog BSE rizika, uvoz obrađenih crijeva mora biti praćen certifikatom kojim se potvrđuje slijedeće:
  - a) zemlja ili regija klasificirana sukladno članku 6. stavku (2) Pravilnika, kao zemlja ili regija s neutvrđenim BSE rizikom,
  - b) životinje od kojih su dobiveni proizvodi od goveda, ovaca i koza su rođene, kontinuirano uzgajane i zaklane u zemlji ili regiji s zanemarljivim BSE rizikom i prošle *ante mortem* i *post mortem* preglede,
  - c) ukoliko crijeva potječu iz zemlje ili regije u kojoj je utvrđen domaći slučaj BSE:
    - (i) životinje su rođene nakon nadnevka kad je stupila na snagu zabrana hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom i masnoćama dobivenim od preživača; ili
    - (ii) proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadrže i nisu dobiveni od specificiranog rizičnog materijala kako je određeno Pravitkom V. Pravilnika.

**POGLAVLJE D
UVOZ NUSPROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA I
OD NJIH DOBIVENIH PRERAĐENIH PROIZVODA
PODRIJETLOM OD GOVEDA, OVACA I KOZA**

**ODJELJAK A
NUSPROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA**

Ovo se Poglavlje odnosi na slijedeće nusproizvode životinjskog podrijetla i od njih dobivene prerađene proizvode podrijetlom od goveda, ovaca i koza, kako je određeno veterinarskim propisom:

- topljene masti
- hrana za kućne ljubimce
- proizvodi od krvi
- prerađene životinjske bjelančevine
- kosti i proizvodi od kostiju
- materijal kategorisan sukladno posebnim propisima o nus-proizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi i
- želatina.

**ODJELJAK B
UVJETI ZA CERTIFICIRANJE**

Uvoz nusproizvoda životinjskog podrijetla i od njih dobivenih prerađenih proizvoda podrijetlom od goveda, ovaca i koza iz Odjeljka A ovoga Poglavlja mora pratiti certifikat kojim se potvrđuje slijedeće:

- a) da nusproizvod životinjskog podrijetla ne sadrži i da nije dobiven od specificiranoga rizičnog materijala određenog u Pravitku V. Pravilnika ili od mehanički odvojenog mesa dobivenog od kostiju goveda, ovaca ili koza;
- b) da životinje od kojih je dobiven nusproizvod životinjskog podrijetla nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizgavanjem plina u kranijalnu šupljinu ili razaranjem

središnjeg živčanog tkiva korištenjem šipke koja se uvodi u kranijalnu šupljinu; ili

- c) da nusproizvod životinjskog podrijetla ne sadrži i nije dobiven od materijala goveda, ovaca i koza osim onog dobivenog od materijala životinja koje su rođene, kontinuirano uzgajane i zaklane u zemlji ili području klasificiranom sukladno članku 6. stavku (2) Pravilnika kao zemlja ili regija koja predstavlja zanemarljivi rizik od BSE-a.
  - Uvoz nusproizvoda životinjskog podrijetla i od njih dobivenih prerađenih proizvoda iz Pravitka A ovoga Poglavlja i koje sadrži mlijeko ili mliječne proizvode podrijetlom od ovaca ili koza mora pratiti certifikat koji udovoljava modelu certifikata sukladno propisima o nusproizvodima životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi, koji se nadopunjava slijedećom izjavom:

"U odnosu na TSE:

- (2) ili u slučaju nusproizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih hranidbi preživača i koji sadrže mlijeko i mliječne proizvode ovaca ili koza, ovce i koze u kojih su ti proizvodi dobiveni su držane kontinuirano od rođenja ili najmanje posljednje tri godine na gospodarstvu na kojemu nije bilo službenog ograničenja kretanja radi sumnje na TSE i koje u posljednje tri godine udovoljava slijedećim zahtjevima:

- (i) je podvrgnuto redovitim službenim veterinarskim kontrolama;
- (ii) niti jedan slučaj klasičnog skrepija nije dijagnosticiran, kako je definirano u Pravitku I. točki 2. podtočki g) Pravilnika, ili nakon potvrđenog klasičnog skrepija:
  - sve životinje u kojih je klasični skrepi potvrđen su usmrćene i uništene, i
  - sve koze i ovce na tom gospodarstvu su usmrćene i uništene, osim rasplodnih ovnova ARR/ARR genotipa i rasplodnih ovaca koji nose najmanje jedan ARR alel i niti jedan VRQ alel;
- (iii) ovce i koze s iznimkom ovaca ARR/ARR prion proteinskog genotipa se uvode na gospodarstvo samo ukoliko potječu s gospodarstva koje udovoljava zahtjevima iz točaka (i) i (ii).

ili

- (2) ili u slučaju nusproizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih hranidbi preživača i koji sadrže mlijeko i mliječne proizvode ovaca ili koza i namijenjeni su državni članici EU sukladno posebnom propisu o dodatnim jamstvima za gospodarstva u odnosu na TSE kod ovaca, ovce i koze od kojih su ti proizvodi dobiveni su držane kontinuirano od rođenja ili najmanje posljednjih sedam godina na gospodarstvu na kojem nije bilo službenog ograničenja kretanja a radi sumnje na TSE i koje u posljednjih sedam godina udovoljavaju slijedećim zahtjevima:

- (i) je podvrgnuto redovitim službenim veterinarskim kontrolama;
- (ii) niti jedan slučaj klasičnog skrepija nije dijagnosticiran, kako je definirano u Pravitku I. točki 2. podtočki g) Pravilnika ili nakon potvrđenog klasičnog skrepija:
  - sve životinje u kojih je klasični skrepi potvrđen su usmrćene i uništene, i
  - sve koze i ovce na tom gospodarstvu su usmrćene i uništene, osim rasplodnih ovnova ARR/ARR genotipa i rasplodnih ovaca koji nose najmanje jedan ARR alel i niti jedan VRQ alel;
- (iii) ovce i koze s iznimkom ovaca ARR/ARR prion proteinskog genotipa se uvode na gospodarstvo samo ukoliko potječu s gospodarstva koje udovoljava zahtjevima iz točaka (i) i (ii)."

POGLAVLJE E. UVOZ OVACA I KOZA

Ovce i koze koje se uvoze u zemlju, mora pratiti certifikat kojim se potvrđuje:

- a) ili su rođene i kontinuirano uzgajane na gospodarstvima na kojima nikad nije bio dijagnostičan slučaj grebeža i, kad se radi o ovcama i kozama za rasplod, da ispunjavaju zahtjeve iz podtočke i) točke a) Poglavlja A Dijela I. Privitka VIII. Pravilnika.
- b) ili su to ovce prion-proteinskog genotipa ARR/ARR, kako je određeno posebnim propisom o minimalnim zahtjevima za pretraživanja prion-proteinskog genotipa pasmina ovaca, koje potječu s gospodarstva na kojem zadnjih šest mjeseci nije prijavljen ni jedan slučaj skrepija.

Ako se uvoze, s tim da se u zemlji ili dijelu zemlje gdje se uvoze primjenjuju odredbe sukladno točkama b) ili c) iz Poglavlja A Dijela I. Privitka VIII. Pravilnika, moraju se osigurati jamstvima da udovoljavaju općim ili posebnim garancijama koji se uređuju sukladno posebnom propisu.

POGLAVLJE F. UVOZ PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA OD UZGAJANE I SLOBODNO UZGAJANE JELENSKE DIVLJAČI

1. Kada se svježe meso, mljeveno meso, mesni pripravci i proizvodi od mesa kako je određeno posebnim propisima o higijeni hrane životinjskog podrijetla, koji potječu od jelenske divljači iz uzgoja, uvozi u zemlju iz Kanade ili Sjedinjenih Američkih Država, certifikat mora biti prapraćen izjavom koju je potpisalo mjerodavno tijelo zemlje podrijetla, i koja glasi kako slijedi:

"Ovaj proizvod sadrži ili je dobiven isključivo od mesa, osim iznutrice i kičmene moždine, jelenske divljači iz uzgoja koje su histopatološki, imuhistokemijski ili drugim dijagnostičkim postupkom odobrenim od mjerodavnog tijela pregledani na kroničnu bolest slabljenja jelena s negativnim rezultatom i koji ne potječe od životinja koje dolaze iz stada u kojemu je potvrđena kronična bolest slabljenja jelena ili se na nju službeno sumnja."

2. Kada se svježe meso, mljeveno meso, mesni pripravci i proizvodi od mesa kako je određeno posebnim propisima o higijeni hrane životinjskog podrijetla dobiveni od slobodno živuće jelenske divljači, uvozi u zemlju iz Kanade ili Sjedinjenih Američkih Država, certifikat mora biti prapraćen izjavom koju je potpisalo mjerodavno tijelo zemlje podrijetla, i koja glasi kako slijedi:

"Ovaj proizvod sadrži ili je dobiven isključivo od mesa, uzimajući iznutrice i kičmenu moždinu, slobodno živuće jelenske divljači koji su histopatološki, imuhistokemijski ili drugom dijagnostičkom metodom odobrenom od mjerodavnog tijela pregledani na kroničnu bolest slabljenja jelena s negativnim rezultatom i koji ne potječe od životinja koje dolaze iz područja u kojemu je tijekom posljednje tri godine potvrđena kronična bolest slabljenja jelena ili se na nju službeno sumnja."

POGLAVLJE G. UVOZ SJEMENA I ZAMETAKA OVACA I KOZA

Sjeme i zamci ovaca i koza koji se uvoze u zemlju moraju udovoljavati zahtjevima iz Privitka VIII. Poglavlja A Dijela I. točke d) Pravilnika.

PRIVITAK X.**REFERENTNI LABORATORIJ, UZIMANJE UZORAKA I LABORATORIJSKE ANALITIČKE METODE****POGLAVLJE A****REFERENTNI LABORATORIJ**

1. Referentni laboratorij mora:

- a) raspolagati prostorijama, opremom i stručnim osobljem koje mu omogućava da u svakom trenutku, a posebice kad se bolest o kojoj je riječ prvi put pojavi, utvrdi vrstu i soj uzročnika TSE i da potvrdi rezultate koji su dobiveni u regionalnim dijagnostičkim laboratorijima. Kad taj laboratorij nije u stanju identificirati soj uzročnika, on

mora odrediti jednu proceduru kojom se osigurava da se identifikacija soja uputi referentnom laboratoriju Europske zajednice;

- b) verificirati dijagnostičke metode koje se koriste u regionalnim dijagnostičkim laboratorijima;
- c) snositi odgovornost za koordinaciju dijagnostičkih standarda i metoda unutar zemlje. U tu svrhu taj laboratorij:
  - može isporučivati dijagnostičke reagense laboratorijima koje su odobrili Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH;
  - mora kontrolirati kvalitetu svih dijagnostičkih reagensa koji se koriste u zemlji;
  - mora periodički organizirati komparativne testove;
  - mora čuvati izolate uzročnika bolesti, ili odgovarajuća tkiva koja sadrže takve uzročnike, a koja potječu od potvrđenih slučajeva oboljenja u zemlji;
  - osigurati potvrđivanje rezultata dobivenih u dijagnostičkim laboratorijima koje je odobrio Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH;
- d) surađivati s referentnim laboratorijem Europske zajednice.

2. Referentni laboratorij je:

Veterinarski Institut Veterinarskog fakulteta u Sarajevu;
Ul. "Zmaja od Bosne" 90
71 000 Sarajevo;
Veterinarski Institut "Dr. Vaso Butozan"
Ul. "Branka Radičevića" 18
78 000 Banja Luka

POGLAVLJE B.**REFERENTNI LABORATORIJ EUROPSKE ZAJEDNICE**

1. Referentni laboratorij Europske zajednice za TSE je:

Veterinary Laboratories Agency
Woodham Lane
New Haw
Addlestone
Surrey KT15 2NB
United Kingdom
POGLAVLJE C.

UZORKOVANJE I LABORATORIJSKO TESTIRANJE**1. Uzorkovanje**

Sve uzorke namijenjene ispitivanju na prisutnost TSE treba prikupljati primjenjujući metode i protokole određene u najnovijem izdanju Priručnika o standardima za dijagnostičke testove i cjepiva za kopnene životinje Svjetske organizacije za zdravlje životinja (u daljnjem tekstu: "OIE Priručnik"). Ukoliko OIE metode i protokoli ne postoje ili kao dodatak i u cilju da se osigura dovoljno materijala, Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, mora osigurati primjenu metoda uzorkovanja i protokola sukladno smjernicama izdanim od referentnog laboratorija Europske zajednice. Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, mora nastojati osigurati prikupljanje odgovarajućih tkiva, sukladno znanstvenim smjernicama referentnog laboratorija zajednice, kako bi osiguralo otkrivanje svih poznatih sojeva TSE-a kod malih preživača i čuvati barem polovicu sakupljenih tkiva u rashlađenom ali ne smrznutom stanju sve do dobivanja negativnog nalaza brzog testa. Ukoliko je nalaz pozitivan ili dvojbena, pohranjena tkiva moraju se obraditi sukladno smjernicama referentnog laboratorija Zajednice. Uzorke treba pravilno označiti u odnosu na identitet životinje od koje je uzorak uzet.

2. Laboratoriji

Sva laboratorijska ispitivanja na TSE moraju se provoditi u laboratorijima koja su mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta odobrila za tu namjenu.

3. Metode i protokoli

3. 1 Laboratorijsko testiranje na prisutnost BSE u goveda

a) Sumnjivi slučajevi

Uzorci goveda poslani na laboratorijsko testiranje sukladno odredbama iz članka 14. stavka 5. Pravilnika moraju biti odmah podvrgnuti potvrdnom pretraživanju koristeći koristeći najmanje jednu od slijedećih metoda i OIE Priručnika:

- (i) imunohistokemijska metoda (IHK);
- (ii) SAF-imunobloting ili alternativa odobrena od OIE;
- (iii) dokaz karakterističnih fibrila elektronskom mikroskopijom;
- (iv) histopatološko pretraživanje;
- (v) kombinacija brzog testa kako je određeno u podtočki (b) ove točke.

Ako je rezultat histopatološkog pregleda dvojbena ili je negativan, tkivo se mora podvrgnuti daljnjem pretraživanju nekom drugom potvrdnom metodom i protokolom.

Brzi testovi mogu se koristiti i za primarno pretraživanje sumnjivih slučajeva i u slučaju pozitivnih ili dvojbena rezultata za daljnje pretraživanje, sukladno smjernica referentnog laboratorija Zajednice i pod uvjetom da:

- (i) se potvrđivanje provodi u nacionalnom referentnom laboratoriju za TSE; i
- (ii) jedan od dva brza testa je *Western blot*; i
- (iii) drugi korišteni brzi test:
  - uključuje negativno tkivo kao kontrolno i govedi BSE uzorak kao tkivo za pozitivnu kontrolu;
  - da je drugačijeg tipa od testa korištenog u primarnom pretraživanju; i

- (iv) ukoliko je brzi test *Western blot* korišten kao prvi test rezultat toga testa mora biti dokumentiran i dostavljen nacionalnom referentnom laboratoriju za TSE; i

- (v) kada rezultat primarnog pretraživanja nije potvrđen nastavnim brzim testom uzorak mora biti pretražen jednom od drugih potvrdnih metoda; u slučaju da je korištena histopatološka pretraga u tu svrhu i da je rezultat dvojbena ili negativan, tkiva moraju biti dostavljena na daljnje pretraživanje nekom od drugih potvrdnih metoda i protokola

Ako je rezultat jednog od potvrdnih pretraživanja iz alineja (i) do (v) pozitivan, odnosno se životinje smatraju pozitivnim slučajem na BSE.

b) Monitoring BSE

Uzorci od goveda poslani na laboratorijsko testiranje sukladno odredbama iz Priloga III. Poglavlja A Dijela I Pravilnika mora se pretražiti brzim testom.

Kad je rezultat brzog testa dvojbena ili pozitivan, uzorak se mora odmah podvrgnuti potvrdnom pretraživanju u koristeći najmanje jednu od slijedećih metoda i protokola navedenih u važećem Priručniku:

- (i) imunohistokemijska metoda (IHK);
- (ii) SAF-imunobloting ili alternativa odobrena od OIE;
- (iii) dokaz karakterističnih fibrila elektronskom mikroskopijom;
- (iv) histopatološko pretraživanje
- (v) kombinacija brzih testova kako je određeno u ovoj podtočki. Ako je rezultat histopatološkog pregleda dvojbena ili je negativan, tkivo se mora podvrgnuti daljnjem pretraživanju nekom drugom potvrdnom metodom i protokolom.

Brzi testovi mogu se koristiti i za primarno pretraživanje i u slučaju pozitivnih ili dvojbena rezultata za daljnje pretraživanje, sukladno smjernicama EU referentnog laboratorija i pod uvjetom da:

- (i) se potvrđivanje provodi u nacionalnom referentnom laboratoriju za TSE; i
- (ii) jedan od dva brza testa je *Western blot*; i
- (iii) drugi korišteni brzi test:
  - uključuje negativno tkivo kao kontrolno i govedi BSE uzorak kao tkivo za pozitivnu kontrolu

- je drugačijeg tipa od testa korištenog u primarnom pretraživanju; i

- (iv) ukoliko je brzi test *Western blot* korišten kao prvi test, rezultat toga testa mora biti dokumentiran i dostavljen nacionalnom referentnom laboratoriju za TSE; i

- (v) kada rezultat primarnog pretraživanja nije potvrđen nastavnim brzim testom uzorak mora biti pretražen jednom od drugih potvrdnih metoda; u slučaju da je u tu svrhu korištena histopatološka pretraga i da je rezultat dvojbena ili negativan, tkiva moraju biti dostavljena na daljnje pretraživanje nekom od drugih potvrdnih metoda i protokola

Životinja se smatra pozitivnim BSE slučajem ako je rezultat brzog testa dvojbena ili pozitivan i ako je jedna od potvrdnih pretraga navedenih u točkama (i) do (v) pozitivna.

3.2 Laboratorijsko testiranje na prisutnost TSE u ovaca i koza

a) Sumnjivi slučajevi

Uzorci od ovaca i koza poslani na laboratorijsko testiranje sukladno odredbama iz članka 14. stavka 5. Pravilnika moraju se odmah podvrgnuti potvrdnom pretraživanju koristeći najmanje od jedne slijedećih metoda i protokola navedenih u važećem izdanju OIE Priručnika:

- (i) imunohistokemijska metoda (IHK);
- (ii) SAF-imunobloting ili alternativa odobrena od OIE;
- (iii) dokaz karakterističnih fibrila elektronskom mikroskopijom;
- (iv) histopatološko pretraživanje.

Ako je rezultat histopatološkog pregleda dvojbena ili je negativan, tkivo se mora podvrgnuti daljnjem pretraživanju nekom drugom potvrdnom metodom i protokolom.

Brzi test može se koristiti za primarno pretraživanje sumnjivih slučajeva. Navedeni test ne može se koristiti za daljnje potvrđivanje.

Kad je rezultat korištenog brzog testa u primarnom pretraživanju sumnjivih slučajeva pozitivan ili dvojbena, uzorak mora biti podvrgnut pretraživanju jednom od potvrdnih metoda navedenih u alinejama (i) do (iv) ove podtočke. U slučaju kad je korištena histopatološka pretraga a nalazi su dvojbena ili negativni tkiva se moraju podvrgnuti daljnjem pretraživanju jednom od drugih potvrdnih metoda ili protokola.

Ukoliko je rezultat jednog od potvrdnog pretraživanja navedenih u alinejama (i) do (iv) ove podtočke životinje se smatraju pozitivnim TSE slučajem i mora se provesti daljnje pretraživanje kako je navedeno u točki c).

b) Monitoring TSE-a

Uzorci ovaca i koza poslani na laboratorijsko testiranje sukladno odredbama Priloga III. Poglavlja A Dijela II. Pravilnika (monitoring ovaca i koza) pregledavaju se brzim testom korištenjem primjerenih metoda i protokola sukladno smjernicama izdanim od referentnog laboratorija Europske zajednice, radi osiguravanja otkrivanja svih poznatih sojeva TSE-a.

Kada je nalaz brzog testa pozitivan ili dvojbena, uzorkovana tkiva moraju se odmah poslati službenom laboratoriju na potvrđne pretrage imunocitokemijom, *imunoblotingom* ili dokazivanjem karakterističnih fibrila elektronskim mikroskopijom, sukladno podtočki a) ove točke. Ukoliko je rezultat potvrđne pretrage negativan ili dvojbena, provode se dodatna potvrđna testiranja prema smjernicama referentnog laboratorija Zajednice.

Ukoliko je rezultat jednog od potvrdnog testiranja pozitivan, životinja se smatra pozitivnom na TSE.

c) Daljnje pretraživanje pozitivnih slučajeva TSE

- (i) Primarno molekularno testiranje diskriminativnim imunobloting testovima

Uzorci klinički sumnjivih slučajeva i od životinja testiranih sukladno Dodatku III. Poglavlju A, Dijelu II., točkama 2. i 3. Pravilnika koji se smatraju pozitivnim slučajevima TSE a koji nisu atipičan slučaj skrepija, nakon provedenih pretraga

navedenih u podtočkama a) ili b) ove točke, ili koje pokazuju karakteristike za koje laboratorij smatra da ih treba dalje laboratorijski istraživati trebaju se uputiti na daljnje pretraživanje primarnim molekularnim metodama tipizacije u:

- Agence Française de Sécurité Sanitaire des Aliments, Laboratoire de pathologie bovine, 31, avenue Tony Garnier, BP 7033, F-69342, Lyon Cedex, France, ili
- Veterinary Laboratories Agency, Woodham Lane, New Haw, Addlestone, Surrey KT15 3 NB, United Kingdom, ili
- Laboratorij određen od mjerodavnog tijela koji je uspješno sudjelovao u međulaboratorijskom uspoorednom testiranju organiziranom od referentnog laboratorija Europske zajednice za korištenje molekularne metode tipizacije.

(ii) Međulaboratorijsko testiranje s dodatnim metodama molekularnog testiranja

Uzorci od slučajeva TSE u kojih ne može biti isključena prisutnost BSE sukladno smjernicama izdanim od referentnog laboratorija Europske zajednice, primarnim molekularnim testiranjem iz alineje (i) ove podtočke, moraju odmah biti upućeni u laboratorije navedene u podtočki d) ove točke, nakon konzultacije s referentnim laboratorijem zajednice i sa svim odgovarajućim dostupnim informacijama. Oni moraju biti upućeni na međulaboratorijsko testiranje najmanje:

- drugog razlikovnog imunobloting testa,
- razlikovnog imunocitokemijskog testa, i
- razlikovnog ELISA testa (Enzyme Linked ImmunoSorbent Assay)

provedenih u laboratorijima odobrenim za odgovarajuće metode kako je navedeno u podtočki d) ove točke. Ako uzorci nisu prikladni za imunocitokemiju, referentni laboratorij zajednice će odrediti odgovarajuće alternativno testiranje unutar međulaboratorijskog testiranja.

Rezultate će tumačiti referentni laboratorij zajednice uz pomoć panela stručnjaka uključujući predstavnika odgovarajućeg nacionalnog referentnog laboratorija. Uzorci koji upućuju na BSE na temelju rezultata tri različite metode i uzorci s dvojbena rezultatom međulaboratorijskog testiranja moraju biti dalje pretraživani primjenom biološkog pokusa na mišu, radi konačne potvrde.

Daljnje testiranje TSE pozitivnih uzoraka otkrivenih u zaraženim stadima na istom gospodarstvu provodi se barem na prva dva pozitivna TSE slučaja otkrivena svake godine nakon pokusnog slučaja."

d) Laboratoriji odobreni za provođenje daljnjih pretraživanja metodama molekularne tipizacije

1. Laboratoriji odobreni za daljnju molekularnu tipizaciju su:
Agence Française de Sécurité Sanitaire des Aliments
Laboratoire de pathologie bovine
31, avenue Tony Garnier
BP 7033
F-69342 Lyon Cedex
  2. Centre CEA Fontanay-aux-Roses. BP 6
F-92265 Fontanay-aux-Roses Cedex
  3. Service de Pharmacologie et d'Immunologie
Centre CEA Saclay, bâtiment 136
F-91191 Gif-sur-Yvette Cedex
  4. Veterinary Laboratories Agency
Woodham Lane
New Haw
Addlestone
Surrey KT 15 3NB
United Kingdom
- 3.3 Laboratorijsko testiranje na prisutnost TSE u drugim vrsta osim onih iz točaka 3.1 i 3.2 ovoga Poglavlja
Testovi, koji se provode da bi se potvrdila sumnja na prisutnost neke TSE u drugim vrstama osim goveda, ovaca, koza moraju kao minimum uključivati histopatološku pretragu moždanog tkiva. Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta

i Brčko Distrikta BiH, također može zahtijevati laboratorijske testove, kao što su imunocitokemija, imunobloting, demonstriranje karakterističnih vlakanca pomoću elektroničke mikroskopije ili druge metode za otkrivanje oblika prionskog proteina koji je povezan s ovim bolestima. U svakom slučaju, ako je početno histopatološko ispitivanje dalo negativan ili dvojbena rezultat, potrebno je provesti najmanje još jedno laboratorijsko ispitivanje. Kad se ova bolest negdje pojavi po prvi put, treba provesti najmanje tri različita pretraživanja.

Posebice, kad se postavi sumnja na BSE kod neke druge životinjske vrste osim goveda, uzorke treba poslati na tipiziranje soja, ako je to moguće.

4. Brzi testovi

U svrhu provođenja brzih testova sukladno članku 6. stavku 2. i članku 7. stavku 1. i 2. Pravilnika, kao brzi testovi za monitoring BSE u goveda moraju se koristiti sljedeće metode:

- imunobloting test temeljen na *Western blotting* proceduri za detekciju Proteinaza K rezistentnog fragmenta PrPres otpornog na proteaze (Prionics-Check- Western test),
- kemiluminiscentni ELISA test koji uključuje proceduru ekstrakcije i ELISA tehniku, koja koristi pojačani kemiluminiscentni reagens (Enfer test & Enfer TSE Kit verzija 2.0, automatizirano pripremanje uzoraka),
- imunološko određivanje na bazi mikroploča za otkrivanje PrPSc (Enfer TSE Version 3)
- sendvič-metoda imunološkog određivanja (immunoassay) za PrPRES, koja se provodi nakon denaturacije i koncentracije (Bio-Rad TeSeE test),
- imunološko određivanje na bazi mikroploča (ELISA) koji otkriva Proteinaza K rezistentni PrPRES s monoklonskim protutijelima (Prionics-Check LIA test),
- konformacijski uvjetovano imunološko određivanje (immunoassay), BSE antigen test kit (Beckman Coulter InPro CDI kit),
- kemiluminiscent ELISA za kvalitativno utvrđivanje PrPSc (CediTect BSE test),
- imunološko određivanje (immunoassay) korištenjem kemijskih polimera za selektivno prihvaćanje PPrPSc i monoklonsku detekciju protutijela za očuvane regije PrP molekule (IDEXX HerdChek BSE Antigen Test Kit, EIA),
- "lateral flow" imunološko određivanje (immunoassay) korištenjem dva različita monoklonska protutijela za utvrđivanje Proteinaza K rezistentnih PrP fragmenta (Prionics Check PrioSTRIP),
- dvostrano imunološko određivanje (immunoassay) korištenjem dva različita monoklonska protutijela usmerenih na dva epitopa prisutnih u visoko preklapljenom stanju govedeg PrPSc (Roboscreen Beta Prion BSE EIA Test Kit)
- sendvič ELISA za utvrđivanje Proteinaza K rezistentnog PrPSc (Roche Applied Science PrionScreen),
- antigen-prihvaćanje ELISA korištenjem dva različita monoklonska protutijela za utvrđivanje Proteinaza K rezistentnih PrP fragmenta (Fujirebio FRELISA BSE post-mortem rapid BSE Test).
- U svrhu provođenja brzih testova sukladno članku 6. stavku 3. i članku 7. stavku 1. Pravilnika, kao brzi testovi za monitoring TSE u ovaca i koza moraju se koristiti sljedeće metode:
- konformacijski uvjetovano imunološko određivanje (immunoassay), BSE antigen test kit (Beckman Coulter InPro CDI kit),
- sendvič-metoda imunološkog određivanja (immunoassay) za PrPres, koja se provodi nakon denaturacije i koncentracije (Bio-Rad TeSeE test),
- sendvič-metoda imunološkog određivanja (immunoassay) za PrPres, koja se provodi nakon denaturacije i koncentracije (Bio-Rad TeSeE Sheep/Goat test),

- kemiluminiscentni ELISA test koji uključuje proceduru ekstrakcije i ELISA tehniku, koja koristi pojačani kemiluminiscentni reagens (Enfer TSE Kit verzija 2.0),
- imunološko određivanje na bazi mikroploča za otkrivanje PrPSc (Enfer TSE Version 3)
- imunološko određivanje (*immunoassay*) korištenjem kemijskih polimera za selektivno prihvatanje PrPSc i monoklonsku detekciju protutijela za očuvane regije PrP molekule (IDEXX HerdChek BSE- Scrapie Antigen Test Kit, EIA),
- kemiluminiscentno imunološko određivanje (*immunoassay*) bazirano na mikroploči za utvrđivanje PrPSc u tkivima ovaca (POURQUIER' -LIA Scrapie),
- immunobloting test temeljen na *Western blotting* proceduri za detekciju Proteinaza K rezistentnog fragmenta PrPRes otpornog na proteaze (Prionics-Check Western Small Ruminant test),
- kemiluminiscentno imunološko određivanje (*immunoassay*) bazirano na mikroploči za utvrđivanje Proteinaza K rezistentnog PrPSc (Prionics-Check LIA Small Ruminants).

U slučaju svih testova uzorak tkiva na kojemu će se provoditi test mora ispunjavati naputke proizvođača.

Proizvođač brzih testova mora imati uspostavljen sustav osiguranja kvalitete koji je odobrio referentni laboratorij Europske zajednice koji osigurava da se učinkovitost testa ne mijenja. Proizvođač mora referentnom laboratoriju Zajednice dostaviti ispitni protokol.

Preinake brzog testa ili ispitnog protokola mogu se provoditi samo uz prethodnu obavijest referentnom laboratoriju Zajednice i pod uvjetom da referentni laboratorij Zajednice ustanovi da ta preinaka ne umanjuje osjetljivost, specifičnost ili pouzdanost brzog testa. Taj nalaz treba dostaviti referentnim laboratorijima.

Na osnovu člana 27. stav 11. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02) i člana 17. Zakona o Savjetu ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Savjet ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Kancelarije za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, na 139. sjednici održanoj 14. decembra 2010. godine, donio je

ПРАВИЛНИК

КОЈИМ СЕ УТВРЂУЈУ МЈЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ, КОНТРОЛУ И ИСКОРЈЕЊИВАЊЕ ТРАНСМИСИВНИХ СПОНГИФОРМНИХ ЕНЦЕФАЛОПАТИЈА

ГЛАВА I - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Подручје примјене)

- (1) Овим Правилником утврђују се мјере за спречавање, контролу и искорјењивање трансмисивних спонгиформних енцефалопатија - енгл. *Transmissible Spongiform Encephalopathies* (у даљњем тексту: ТСЕ) код животиња. Правилник се примјењује на производњу и стављање у промет живих животиња и производа животињског поријекла, и у одређеним случајевима на њихов извоз.
- (2) Правилник којим се утврђују мјере за спречавање, контролу и искорјењивање трансмисивних спонгиформних енцефалопатија (у даљњем тексту: Правилник) се не примјењује на:
  - а) козметичке или медицинске производе или медицинска средства или сировине од којих су добијени или полупроизводе,
  - б) производе који нису намијењени за исхрану људи, храниду животиња и ђубрива, или за њихове сировине или полупроизводе;
  - ц) производе животињског поријекла који су намијењени изложбама, подучавању, научном истраживању, посебним проучавањима или анализама, под условом да

такви производи коначно не буду искориштени као храна за људе или животиње, осим оних који се држе за потребе истраживачких пројеката;

- д) живе животиње које се користе или су намијењене за истраживања.

Члан 2.

(Одвајање живих животиња и производа животињског поријекла)

Да би се избјегла унакрсна контаминација или међусобна замјена између живих животиња и производа животињског поријекла из члана 1. став (1) Правилника и производа животињског поријекла из члана 1. став (2) тач. а), б) и ц) Правилника или живих животиња из члана 1. став (2) тачке д) Правилника, обавезно их је држати одвојено у сваком тренутку, осим у случају када су такве живе животиње или производи животињског поријекла произведени под најмање једнаким условима здравствене заштите везаним за ТСЕ.

Члан 3.

(Појмовник)

- (1) Појмови који се користе у Правилнику имају сљедеће значење:
  - а) "*ТСЕ*" - све трансмисивне спонгиформне енцефалопатије осим оних које се појављују код људи;
  - б) "*стављање на промет*" (стављање у промет) - било која активност којој је сврха продаја живе животиње или производа животињског поријекла на које се односи Правилник, или било који други облик испоруке пошиљке, уз плаћање или бесплатно, или складиштење прије даље испоруке трећој страни, на подручју Босне и Херцеговине или било гдје изван граница Босне и Херцеговине;
  - ц) "*производи животињског поријекла*" - сваки производ који потиче од животиња или садржи производ животињског поријекла на које се односе одредбе посебних прописа о ветеринарским контролама и посебних прописа о ветеринарско-зоо-техничким контролама, који се примјењују у трговини одређеним живим животињама и производима;
  - д) "*сировине*" - сирови материјали или било који други производи животињског поријекла из којих или уз помоћ којих се производе производи из члана 1. став (2) тач. а) и б) Правилника;
  - е) "*кашеџорија*" - је једна од класификационих категорија из Прилога II Поглавља Ц Правилника;
  - ф) "*специфични ризични материјал*" - ткива специфицирана у Прилогу V, што не укључује производе који садрже таква ткива или су из њих добијени, осим ако није другачије наведено;
  - г) "*животиње на које се сумња да су заражене ТСЕ-ом*" - живе, заклане или угинуле животиње, које показују или су показивале неуролошке поремећаје или поремећаје у понашању или прогресивно погоршање општег стања повезаног са оштећењем средишњег живчаног система, те за које подаци прикупљени на основу клиничког прегледа, реаговања на лијечење, post-mortem прегледа или ante mortem или post-mortem лабораторијске анализе, не дозвољавају постављање алтернативне дијагнозе. На бовину спонгиформну енцефалопатију (у даљњем тексту: БСЕ), сумњаће се код говеда која су дала позитиван резултат на брзи тест, специфичан за БСЕ;
  - х) "*газдинство*" - је свако мјесто на којем се животиње на које се односи Правилник узгајају, држе, користе или се излажу;
  - и) "*узорковање*" - узимање узорака од животиња или из њихове околине или од производа животињског поријекла, да се обезбједи статистички исправна репрезентативност, а у сврху утврђивања дијагнозе болести, утврђивања средстава, надгледања здравља, или због праћења одсутности микробиолошких узročника